

15—19 mars.

Debatter m. m.

Onsdagen den 19 mars.	Sid.
Ang. riksdagsarbetet vid påsktiden	7
Svar på interpellation av herr Nilsson, Bror, ang. besättandet av vattenrättsingenjörstjänster	7
Anslag under femte huvudtiteln:	
Ferieresor för barn	11
Ungdomsvårdsskolornas avlöningsanslag	13
Ungdomsvårdsskolornas omkostnadsanslag	14
Erkända arbetslöshetskassor	16
Arbetslöshetens bekämpande m. m.	17
Bostadsstyrelsen	20
Yrkesinspektionen	23
Ersättning för skador vållade av rymlingar m. fl.	27
Social upplysningsfilm	29
Tillbyggnad av vagnverkstaden i Örebro	30
Förvärv av billinjer	31
Luftfartsfondens underskott	43
Lönereglering för professorer m. fl.	46
Forskning rörande sexualbrottslingar	47

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 19 mars.

Utrikesutskottets utlåtande nr 5, ang. ratifikation av Förenta Nationernas konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide)	10
---	----

	Sid.
Konstitutionsutskottets memorial nr 9, med förslag till ändrad lydelse av §§ 17 och 18 riksdagsstadgan	10
— utlåtande nr 10, ang. anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas	10
— nr 11, grundlagsändring rörande utseende av en riksdagens socialförsäkringsombudsman	10
Statsutskottets utlåtande nr 5, ang. utgifterna under femte huvudtiteln (socialdepartementet)	10
— nr 9, ang. anslag å kapitalbudgeten: kommunikationsdepartementet	30
— nr 51, ang. anslag till skyddsarbeten å Uppsala domkyrka m. m.	43
— nr 52, ang. utgifter å tilläggsstat II: kapitalinvesteringar inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde	43
— nr 53, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	43
— nr 54, ang. luftfartsfondens underskott	43
— nr 55, ang. löne- och pensionsreglering för professorer m. fl.	46
Bevillningsutskottets betänkande nr 14, ang. fortsatt tullfrihet för Föreningen Rädda barnen för kläder m. m.	47
— nr 16, ang. beskattning av periodiskt understöd m. m.	47
— nr 18, ang. ändringar i förordningen om nöjesskatt	47
— nr 19, om ändrad lydelse av 2 § förordningen ang. omsättnings- och utskänkningsskatt å vin	47
Första lagutskottets utlåtande nr 7, ang. utredning rörande redovisning och revision för koncerner	47
— nr 8, ang. planläggning av åtgärder för sexualbrottslingarnas behandling m. m.	47
Andra lagutskottets utlåtande nr 23, ang. socialförsäkringsbolagens bidrag till försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens omkostnader	55
Tredje lagutskottets utlåtande nr 10, ang. ändring i lagen om allmänna vägar m. m.	55
Första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 3, ang. likformiga betygsbeteckningar vid de nordiska ländernas skolor ..	55
— nr 4, ang. giltighetstiden för tur- och returbiljetter å järnväg ..	55

Lördagen den 15 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 8 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 till utrustning för vindtunnelanläggning m. m. vid flygtekniska försöksanstalten och till säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 under försvarets fonder m. m.;

nr 84, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t beträffande försvarets fastighetsfond gjorda framställningar om anslag å tilläggstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52; och

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förläggande av den under försvarets fabriksverk hörande centrala beklädnadsverkstaden till Karlskrona m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 86, angående anslag till ersättningsar till de förutvarande ombordanställda m. fl. å motorfartyget Ningpo; och

nr 87, angående åtgärder till främjande av bränsleförsörjningen.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 94, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 95, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 63 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm;

nr 98, angående anslag för budgetåret 1952/53 till främjande av lärlingsutbildning inom muraryrket m. m.;

nr 101, med förslag till förordning om ändring i vapenförordningen den 10 juni 1949 (nr 340); samt

nr 106, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 4 §§ förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 210, med delgivning av nämnda kammars beslut över dess allmänna beredningsutskotts utlåtande, nr 7, över motion om utredning av frågan om ersättning till personer, som drabbas av inkomstbortfall genom isolering till följd av epidemi eller epizooti, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt allmänna beredningsutskott.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av Förenta Nationernas konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide);

konstitutionsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 9, med förslag till ändrad lydelse av §§ 17 och 18 riksdagsstadgan;

nr 10, i anledning av väckt motion om anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas; samt

nr 11, i anledning av väckt motion om sådan ändring i grundlagarna, som erfordras för utseende av en riksdagens socialförsäkringsombudsman;

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka m. m.;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kapitalinvesteringar inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om upptagande å riksstaten för budgetåret 1952/53 av underskottet för luftfartsfonden; samt

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädda bar-

nen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

nr 16, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser angående beskattning av periodiskt understöd samt om rätt att vid taxering till inkomstskatt åtnjuta avdrag för vissa studiekostnader;

nr 18, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om nöjesskatt; samt

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 28 maj 1943 (nr 259) angående om-sättnings- och utskänkningskatt å vin;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om utredning rörande redovisning och revision för koncerner; samt

nr 8, i anledning av väckt motion om planläggning av åtgärder för sexualbrottslingarnas behandling m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om ned-sättning av socialförsäkringsbolagens bidrag till bestridande av omkostnaderna för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet;

tredje lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m.; ävensom

första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om utredning i syfte att åstadkomma likformiga betygsbeteckningar vid de nordiska ländernas skolor; samt

nr 4, i anledning av väckt motion om utsträckning av giltighetstiden för tur och returbiljetter å järnväg.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.08 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 18 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 11 och den 12 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under hänvisning till närlagda läkarintyg anhåller jag härmed vördsamt om tjänstledighet från riksdagsarbetet tills vidare.

Uddevalla den 16 mars 1952.

Erik Arrhén.

Lektor *Erik Arrhén* vårdas sedan den 15 mars på Uddevalla lasarettens medicinska avdelning för magblödning.

Uddevalla den 17 mars 1952.

A. Löfdahl,

leg. läkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, varunder herr Arrhén på grund av den i läkarintyget angivna sjukdomen vore i behov av tjänstledighet från riksdagsarbetet.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 72, till Konungen i anledning av väckta motioner om förhöjda dagtraktamenten åt landstingsmän.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 87, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om häradsallmänningar, m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden för tillfällig arbetshjälp åt domkapitlen och stiftsnämnderna i samband med prästlönereformens genomförande;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ogiltighet av sämjedelning av jord inom vissa delar av Kopparbergs län; och

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sammanföring av samfällid vägmark med angränsande fastighet m. m.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 88, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning m. m.; samt

nr 89, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning m. m.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 93, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1951 vid dess tretiofjärde sammanträde fattade beslut.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 94, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 95, med förslag till lag angående

ändrad lydelse av 63 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 260) om församlingsstyrelse i Stockholm.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 98, angående anslag för budgetåret 1952/53 till främjande av lärlingsutbildning inom muraryrket m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 101, med förslag till förordning om ändring i vapenförordningen den 10 juni 1949 (nr 340); samt

nr 106, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 4 §§ förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 5, konstitutionsutskottets memorial nr 9 samt utlåtanden nr 10 och 11, statsutskottets utlåtanden nr 5, 9 och 51—55, bevillningsutskottets betänkanden nr 14, 16, 18 och 19, första lagutskottets utlåtanden nr 7 och 8, andra lagutskottets utlåtande nr 23, tredje lagutskottets utlåtande nr 10, ävensom första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 3 och 4.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 96, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1952/53, m. m.;

nr 102, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.;

nr 103, angående vissa frågor rörande blind- och dövstumundervisningen;

nr 104, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 4 förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank, m. m.;

nr 105, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 förordningen den 17 maj 1935 (nr 176) angående Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, m. m.;

nr 109, angående organisationen av den lokala försöksverksamheten på jordbrukets område, m. m.;

nr 110, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1946 (nr 408) om användande av statspolispersonal för vissa särskilda uppgifter;

nr 111, med förslag till lag om fortsatt giltighet av utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315);

nr 112, angående vissa frågor i samband med omläggning av föreningen Styrso kustsanatoriums verksamhet m. m.;

nr 115, angående anslag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader;

nr 117, angående viss förstärkning av vitaminavdelningen vid statens institut för folkhälsan; samt

nr 119, angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar och omkostnader vid poliskåren i Boden.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 379, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303);

nr 380, av herr *Ewerlöf* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om konjunkturskatt för år 1952 m. m.;

nr 381, av herr *Nilzon, Ivar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om konjunkturskatt för år 1952 m. m.;

nr 382, av herr *Magnusson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om konjunkturskatt för år 1952 m. m.;

nr 383, av herr *Ohlson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med

Ang. besättandet av vattenrättsingenjörstjänster.

förslag till förordning om konjunkturskatt för år 1952 m. m.; och
nr 384, av herr *Näslund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om konjunkturskatt för år 1952 m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 19 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med talmannen i andra kammaren och talmanskonferensen får jag beträffande riksdagsarbetet vid påsktiden meddela följande.

De sista arbetsplena före påsk beräknas äga rum torsdagen den 3 instundande april. Påskferierna komma att börja fredagen den 4 april och pågå till och med onsdagen den 16 i samma månad. Kamrarna sammanträdde åter torsdagen den 17 april kl. 2 eftermiddagen för anställande av gemensamma omröstningar, såvida voteringspropositioner för sådant ändamål blivit dessförinnan godkända. I motsatt fall avses, att utskottsarbetet återupptages sagda torsdag, den 17 april, varefter kamrarnas sammanträden komma att hållas i sedvanlig ordning. Allt detta gäller under förutsättning att intet oförutsett inträffar, som påkallar annan ordning.

Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

Ang. besättandet av vattenrättsingenjörstjänster.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet *ZETTERBERG*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att

vid detta sammanträde besvara herr Bror Nilssons interpellation angående besättandet av vattenrättsingenjörstjänster, erhöll ordet och anförde: Herr talmän! Ledamoten av denna kammare herr B. A. Nilsson har i en med kammarens tillstånd framställd interpellation frågat mig, om jag är beredd att i samband med den utökning av antalet vattenrättsingenjörstjänster, varom förslag framlagts av en särskild utredningsman, medverka till att dessa tjänster komma att besättas med sådan sakkunskap, som är ägnad att komplettera den sakkunskap som redan är företrädd vid vattendomstolarna. I interpellationen framhålles särskilt behovet av att i vattendomstolarna ingå agronomiskt och skogligt utbildade personer.

Till svar härå får jag anföra följande.

Enligt bestämmelse i 11 kap. 2 § vattenlagen består vattendomstol av en vattenrättsdomare såsom ordförande samt såsom övriga ledamöter två vattenrättsingenjörer och två vattenrättsnämndemän. I vissa enklare mål tjänstgör endast en vattenrättsingenjör. Beträffande vattenrättsingenjörerna stadgas, att de skola vara i vattenfrågors tekniska behandling sakkunniga och erfarna män. Närmare bestämmelser om vattenrättsingenjörernas kompetens ha meddelats i 1945 års stadga angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna. Det föreskrives där, att vattenrättsingenjörerna skola ha sakkunskap särskilt i fråga om byggnadsteknik (vattenbyggnadstekniska

Ang. besättandet av vattenrättsingenjörstjänster.

ingenjörer) eller särskilt i fråga om torrläggning av mark (agrikulturtekniska ingenjörer). När två vattenrättsingenjörer tjänstgöra i ett mål, skall den ene vara vattenbyggnadsteknisk och den andre agrikulturteknisk ingenjör. I mål om grundvatten eller avloppsvatten kan i stället för endera förordnas annan ingenjör med särskild sakkunskap i ämnet.

Såsom påpekats i interpellationen ha vattendomstolarna att taga ställning till frågor av mångskiftande och svårbedömd natur. Till de i interpellationen anförda exemplen kunna läggas flera, såsom frågor rörande vattenbyggnadsföretagens inverkan på flottning och fiske. Det är uppenbarligen icke möjligt att i vattendomstolen bereda plats för ledamöter med specialutbildning på alla dessa olika områden. Liksom vid de allmänna domstolarna bruka emellertid parterna för utredning av specialfrågor anlita experter, och vattendomstolen kan själv förordna sakkunniga i den mån den finner det erforderligt.

Jag har under hand hört mig för om vattenrättsdomarnas inställning till den i interpellationen upptagna frågan. De ha genomgående givit uttryck åt den uppfattningen, att den nuvarande sammansättningen av vattendomstolarna är väl avvägd. Att utbyta den agrikulturtekniska vattenrättsingenjören mot exempelvis en person med enbart agronomisk eller skoglig utbildning anses icke innebära någon förstärkning av domstolens kapacitet. Det har framhållits, att för lantbruksingenjörskåren, från vilken de agrikulturtekniska vattenrättsingenjörstjänsterna bruka rekryteras, fordras såväl praktisk som teoretisk jordbruksutbildning och att vid tjänstgöring såsom lantbruksingenjör vinnes intim kontakt med jordbruksfrågor i allmänhet. Vidare har påpekats att vattenrättsnämndemännen tillföra vattendomstolen värdefull sakkunskap i praktiska frågor som röra jordbruk och skogsbruk. Vattenrättsnämndemännen äro ofta mycket dugande och erfarna personer.

Under dessa förhållanden har jag funnit det tveksamt om åtgärder i det i

interpellationen angivna syftet böra vidtagas. I varje fall har jag icke ansett mig böra taga ställning utan en mera ingående utredning. I den proposition som utarbetats på grundval av utredningsmannens förslag och som inom kort kommer att avlämnas till riksdagen beröres således icke denna fråga. Av några framställningar som ingivits till departementet i anslutning till interpellationen framgår emellertid att man på sina håll tillmäter frågan en icke oväsentlig betydelse. Jag skall därför överväga, huruvida det bör uppdragas åt utredningsmannen att vid sitt fortsatta arbete upptaga frågan till närmare prövning.

Herr NILSSON, BROR: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet för svaret på min interpellation, ehuru jag icke är helt tillfredsställd med detsamma.

Våra vattendomstolars stora och svåra uppgifter behöva ägnas uppmärksamhet, och ur den synpunkten är det att hälsa med tillfredsställelse vad herr statsrådet nu anförde, nämligen att vi snart ha att förvänta en proposition i denna fråga. Min interpellation har tydligen varit för sent ute.

Emellertid klänger jag mig fast vid herr statsrådets uttalande att vilja överväga, huruvida det bör uppdragas åt den av mig i interpellationen åberopade utredningsmannen att vid sitt fortsatta arbete upptaga frågan till närmare prövning.

Jag kom i närmare kontakt med och fick en djupare inblick i dessa frågor, då jag sommaren 1950 reste med statsrevisionen längs hela Indalsälvens flodområde. Vid de därstädes genomförda vattenregleringarna ha överdämningar eller skador skett på 440 hektar åker, tomt- och betesmark samt på 2 962 hektar annan mark. Vid den planerade utbyggnaden av Bergeforsen vid Indalsälvens mynning kommer uppdamningen att sträcka sina verkningar närmare sex mil ovanför forsen.

På våren 1951 reglerades Vojmsjön i Vilhelmina socken. Genom regleringen

Ang. besättandet av vattenrättsingenjörstjänster.

dränktes helt eller delvis 26 jordbruksfastigheter, eller 130 människor fingo bryta upp från sina hem. I en av byarna, som bestod av elva gårdar, dränktes åtta gårdar — tre gårdar blevo kvar. I ett mål vid Norrbygdens vattendomstol, där vattenfallsstyrelsen var sökandepart, och där det gällde sjöarna Flåsjön, Tåsjön och Storsjoutens regleringar, utgjorde de sammanlagda berörda arealerna 550 hektar åker- och ängsmark, cirka 1 600 hektar skogsmark, och ersättningsbeloppet uppgick till över 2 miljoner kronor.

Jag nämner dessa exempel endast för att understryka vattendomstolarnas oerhörda betydelse och maktpåliggande uppgifter, vilka säkerligen inte bli mindre under det närmaste kvartsskelet, varunder vi ju planera att utbygga våra stora kraftreserver i Norrland. Detta planeringsarbete sönderfaller, kan man säga, i två delar: för det första vattenbyggnadens teknik och ekonomi, och för det andra värdering av de skador, som uppkomma genom vattenbyggande. Domstolen har efter skedd utredning att väga dessa båda moment mot varandra. I förra fallet — när det gäller det tekniska vattenbyggnadset — behövs tillgång till en man med civilingenjörsutbildning vid tekniska högskolans avdelning för vattenbyggnadskonst. I det senare fallet behövs, synes det mig, en man med jordbruksekonomisk eller skoglig utbildning, främst jordbruksekonomisk, och en sådan utbildning erhålles i vårt land endast vid vår lantbrukshögskola, varest en särskild sådan utbildningslinje förefinnes.

Även jag, herr statsråd, hyser den största respekt för vattenrättsnämndemännens oväld och duglighet, men var och en vet att den som länge och ingående haft tillfälle att penetrera ett spörsmål också kan tränga djupare in i det samma. Detta är tjänstemannens uppgift, och därför blir ansvaret för de gjorda värderingarna främst hans. För likformigheten i värderingarna inom vattendomstolens arbete är det också betydelsefullt, att domstolen förfogar över egen ekonomisk expertis. Det torde nog

också vara nödvändigt att tillkalla särskild tillfällig expertis, till exempel vid värdering av skada å fiske, och sådan expertis finnes alltid att tillgå. Det förhåller sig emellertid obestriddligen så, att värderingen av skador å jord, jordbruk och skog äro de allt annat över-skuggande när det gäller uppställningar och vattenregleringar i samband med våra kraftverksbyggnader. Av denna anledning har jag, herr talman, tillåtit mig fråga: Varför icke använda vår högskoleutbildade jordbruksexpertis för sådana betydelsefulla uppgifter?

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 96, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1952/53, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick förordningsförslaget, till behandling av lagutskott och i övrigt till jordbruksutskottet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 102, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick anordnande av förbättrade lokaler för domkapitlet och stiftsnämnden i Växjö samt ombyggnad av domkapitelshuset i Västerås, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 103, angående vissa frågor rörande blind- och dövstumundervisningen, hänvisades propositionen, såvitt angick lagförslaget, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 104, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 4 förordningen den 16 maj 1890 (nr 21 s. 1) angående Sveriges allmänna hypoteksbank, m. m.; samt

nr 105, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 förord-

ningen den 17 maj 1935 (nr 176) angående Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 109, angående organisationen av den lokala försöksverksamheten på jordbrukets område, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 110, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1946 (nr 408) om användande av statspolispersonal för vissa särskilda uppgifter; och

nr 111, med förslag till lag om fortsatt giltighet av utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 112, angående vissa frågor i samband med omläggning av föreningen Styrös kustsanatoriums verksamhet m. m.;

nr 115, angående anslag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader;

nr 117, angående viss förstärkning av vitaminavdelningen vid statens institut för folkhälsan; samt

nr 119, angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar och omkostnader vid poliskåren i Boden.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Ewerlöf* m. fl. väckta motionen, nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 380, av herr *Ewerlöf* m. fl,
nr 381, av herr *Nilzon, Ivar*,
nr 382, av herr *Magnusson*,
nr 383, av herr *Ohlon* m. fl., och
nr 384, av herr *Näslund*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om konjunkturskatt för år 1952 m. m.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av Förenta Nationernas konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 9, med förslag till ändrad lydelse av §§ 17 och 18 riksdagsstadgan;

nr 10, i anledning av väckt motion om anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas; och

nr 11, i anledning av väckt motion om sådan ändring i grundlagarna, som erfordras för utseende av en riksdagens socialförsäkringsombudsman.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

På framställning av herr talmannen beslöts att förevarande utlåtande skulle företagas till avgörande punktvis och, där så erfordrades, momentvis.

Punkterna 1—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26.

Anslag till ferieresor för barn.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna rörande ferieresor för barn, dels ock till Ferieresor för barn för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att den nu gällande inkomstgränsen för ferieresorna, 4 000 kronor beskattningsbar inkomst, skulle höjas till 4 300 kronor från och med våren 1952 samt till 5 200 kronor från och med den 1 januari 1953. Vidare hade beträffande den genom beslut av 1951 års riksdag införda avgiften av 5 eller 10 kronor per person vid ferieresor med järnväg föreslagits sådan ändring, att avgift skulle utgå med ett enhetligt belopp av 5 kronor samt att avgift icke skulle utgå, då fråga vore om familjer med tre eller flera barn under 14 år eller barn till ensamstående mödrar.

I en inom andra kammaren av fru Nilsson väckt motion (II:258) hade hemställts, att riksdagen måtte, med upphävande av sitt under förra året fattade beslut i ärendet, besluta en återgång till vad som gällde före ifrågavarande beslut.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört:

»I jämförelse med gällande bestämmelser innebär departementschefens förslag till ändringar en viss förenkling i fråga om det administrativa handhavandet av bidragsverksamheten. Enligt utskottets mening hade en ytterligare förenkling varit önskvärd. Överväganden i sådan riktning ha även förekommit inom utskottet, som dock stannat för att tillstyrka departementschefens förslag.

Under återropande av det anförda och då vad i övrigt i ärendet förekommit icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande hemställer utskottet, att riksdagen må

Anslag till ferieresor för barn.

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II:258 godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna rörande ferieresor för barn;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Ferieresor för barn för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kronor.»

Reservation hade anförts av, utom andra, herrar *Bergh*, *Skoglund* i *Dovers-torp* och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Då de nuvarande avgiftsbestämmelserna beslutats av riksdagen så sent som 1951 och då de föreslagna reglerna snarast synas innebära en ytterligare komplikation i stället för en förenkling, kan utskottet icke tillstyrka ett frångående av gällande bestämmelser i denna del. Däremot har utskottet icke funnit anledning till erinran mot departementschefens förslag beträffande inkomstprövningen och höjningen av inkomstgränserna.

Vid ett bibehållande av de nuvarande avgiftsbestämmelserna torde anslaget kunna uppföras med ett till 2 550 000 kronor begränsat belopp eller 150 000 kronor mindre än departementschefen beräknat.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet, att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II:258 godkänna av utskottet i det föregående förordade ändringar i bestämmelserna rörande ferieresor för barn;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Ferieresor för barn för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 550 000 kronor.»

Herr BERGH: Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition föreslås, att anslaget till ferieresor för barn höjes från 2,2 miljoner kronor till 2,7 miljoner kronor. Denna höjning är föranledd inte bara av de höjda järnvägstaxorna, utan också därav, att man har föreslagit mera generösa villkor när det gäller att komma i

Anslag till ferieresor för barn.

Åtnjutande av förmånen av fria ferieresor. Dels har inkomstgränsen höjts, till en början från 4 000 kronor beskattningsbar inkomst till 4 300 kronor, och från och med den 1 januari 1953 skall gälla en inkomstgräns av 5 200 kronor beskattningsbar inkomst. Dels har man föreslagit andra avgiftsregler än dem, som riksdagen i fjol fastställde.

I fjol beslutade riksdagen att införa en avgift av 5 eller 10 kronor per person, som skulle delta i dessa ferieresor. Denna bestämmelse föreslås nu bli uppmjukad, så att det endast skulle tas ut en avgift på genomgående 5 kronor. Dessutom har föreslagits, att för familjer, där det finns tre eller flera barn under 14 år, och för barn till ensamstående mödrar, oavsett antalet, skulle resan vara alldeles avgiftsfri.

Denna fråga var, som damerna och herrarna påminna sig, föremål för en lång och en smula hetsig debatt i fjol, och när denna avgiftsregel då fastställdes, skedde det på grundvalen av en undersökning, som tidigare hade gjorts och varigenom man bl. a. ville skapa större rättvisa gentemot dem, som företogo endast korta resor och som därför fingo svara för en del av kostnaderna.

Inom socialdepartementet har man ansett att de bestämmelser, som riksdagen antog i fjol, skulle ändras redan i år. Statskontoret har för sin del avstyrkt ändringen med den motiveringen, att eftersom bestämmelserna antogs så sent som vid 1951 års riksdag, borde de inte för närvarande bli föremål för någon ändring. Det förefaller mig vara en god princip inom statsförvaltningen, som man eljest brukar följa, att man inte ändrar regler år från år, innan någon erfarenhet vunnits om hur de egentligen verka. Socialstyrelsen har också för sin del avstyrkt en ändring av de gamla reglerna, huvudsakligast med hänvisning till det ökade krångel, som därigenom skulle uppkomma. Det skulle nämligen bli ett ytterligare onus för barnavårdsnämnderna, som inte bara skulle ha att granska ansökningarna med hänsyn till föräldrarnas inkomster, utan också med hänsyn till antalet barn. Av

dessas skäl har, som sagt, även socialstyrelsen avstyrkt en ändring av bestämmelserna, och det förefaller mig, som om både statskontorets och socialstyrelsens uppfattning på denna punkt är av beskaffenhet att böra förtjäna stort beaktande.

Den reservation, som vid denna punkt av utlåtandet är avgiven av mig m. fl., går ut på att de av 1951 års riksdag beslutade bestämmelserna skola bibehållas och att anslaget av denna anledning skall sänkas från beräknade 2 700 000 kronor till 2 550 000 kronor. Jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Herr ANDERSON, IWAR: Herr talman! Det kan inte förnekas att det är önskvärt att bestämmelserna inte ändras titt och tätt. Nu föreligger emellertid i ärendet en proposition, vari, såsom herr Bergh mycket riktigt påpekade, föreslås den ändringen att man dels skall höja inkomstgränsen i fråga om rätten till fria ferieresor och dels att familjer med tre eller flera barn befrias från avgiftsskyldighet.

Utgår man ifrån att barn särskilt under nuvarande förhållanden utgöra en ekonomisk belastning för föräldrarna, måste man nog medge att det kan anföras ömmande skäl för Kungl. Maj:ts förslag, som måhända kan betraktas såsom en kompromiss mellan skilda uppfattningar. Jag vill inte fördölja att vi inom statsutskottets tredje avdelning hade mycket delade meningar i frågan. Om jag inte minns fel framfördes inte mindre än fyra olika förslag till lösning. Då vi emellertid voro rätt eniga om att frågan inte är av den storleksordningen, att den motiverar långa debatter och stridigheter varje år, enades vi om att tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket även blev statsutskottsmajoritetens förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottsforöslaget.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrå-

Ang. ungdomsvårdsskolornas avlöningsanslag.

gavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som inrefattades i den av herr Bergh m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 27—30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

Ang. ungdomsvårdsskolornas avlöningsanslag.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården vidtaga de ändringar, som av departementschefen angivits, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas fr. o. m. budgetåret 1952/53, dels ock till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 3 540 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels en inom andra kammaren av fröken *Ager* m. fl. väckt motion (II: 65), i vilken hemställdes, att riksdagen måtte besluta att uppflytta de 30 lärarinnorna i hushållsgöromål och i kvinnlig slöjd vid ungdomsvårdsskolorna från 19 till 20 lönegraden,

dels ock en inom samma kammare av herr *Andersson* i Dunker väckt motion (II: 358).

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 65

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården

vidtaga de ändringar, som av departementschefen angivits i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1952;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas fr. o. m. budgetåret 1952/53;

c) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 3 540 000 kronor;

II. att motionen II: 358 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Ohlon*, fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Ståhl* och *Kollberg*, fröken *Elmén* samt herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Fröken *ANDERSSON*: Herr talman! Reservationen på förevarande punkt ansluter sig till motionen nr 65 i andra kammaren, vari hemställes att trettio lärarinnor i hushållsgöromål och i kvinnlig slöjd vid ungdomsvårdsskolorna skola uppflyttas från 19 till 20 lönegraden.

Det bestämdes år 1951 att yrkeslärarna vid de centrala verkstadsskolorna skulle avlönas enligt lönegraderna 20—23. Därvid gjordes icke någon skillnad mellan män och kvinnor. I anslutning till beslutet placerades de manliga lärarna vid ungdomsvårdsskolorna i lönegrad 20, vilket innebar en uppflyttning med en lönegrad. För de kvinnliga lärarna vid sistnämnda skolor blev det däremot ingen uppflyttning. Det betyder en skillnad med en lönegrad mellan manliga och kvinnliga lärare vid ungdomsvårdsskolor, vilket är ganska oförståeligt mot bakgrunden av att man inte gjorde någon skillnad vid verkstadsskolorna.

Nu anser socialstyrelsen att det är av vikt, att en uppflyttning av de kvinnliga lärarna vid ungdomsvårdsskolorna kommer till stånd, så att det blir likhet mellan de båda grupperna. Det är, såsom kanske en och annan har sig bekant,

Ang. ungdomsvårdsskolornas omkostnadsanslag.

utomordentligt svårt att rekrytera just de kvinnliga lärartjänsterna vid ungdomsvårdsskolorna. Genom regleringen av lönerna för övningslärare år 1950 framstår tjänst såsom lärare i hushållsgöromål vid folkskola i stad såsom mera fördelaktig relativt sett än en tjänst vid ungdomsvårdsskola. De senare skolorna äro som bekant i regel belägna på landsbygden, och det rör sig endast om en lönegrads skillnad.

Det uppstår här en rad praktiska svårigheter bland annat med hänsyn till att man vid skolorna försöker erhålla både manliga och kvinnliga lärare. Jag skall ge ett exempel på hur tillrört det hela kan bli. Vid en ungdomsvårdsskola finns det en kockskola. Där har man tidigare haft en kock, som inte lämpade sig riktigt för uppgiften, och man anställde därför i stället en skolkökslärarinna. Hon kommer i den högre lönegraden, ty hon är placerad på en s. k. manlig tjänst, under det att en bagare, som undervisar i bakning vid en flickskola, står såsom lärarinna i hushållsgöromål i den lägre lönegraden. Om inte den bagaren får mindervärdeskomplex, skulle det vara ganska egendomligt!

Jag skall inte vidare gå in på frågan utan nöjer mig, herr talman, med att yrka bifall till motionen nr 65 i andra kammaren.

Herr BERGH: Herr talman! Jag tror att jag vågar försäkra, att när tredje avdelningen inom statsutskottet behandlade förevarande punkt och den motion, som väckts i anslutning därtill, var det ingen som kom på den idén att på något sätt ledära likalönsprincipen, utan anledningen till att avdelningen och sedermera statsutskottets majoritet icke tillstyrkte bifall till motionen var nog närmast att, såsom också utsåges i utskottets utlåtande, frågan borde få prövas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté.

Mot det argumentet har man invänt att man kunde resonerat på precis samma sätt även när det gällde manliga kolleger till de lärarinnor som det nu

är fråga om, och man framhåller då att de manliga lärarna redan i fjol placerades i 20 lönegraden. Att frågan bör prövas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté har emellertid närmast sammanhang med en prövning av de arbetsuppgifter, varom här är fråga. Jag betraktar det som alldeles självklart, att om det vid en sådan undersökning skulle visa sig att arbetsuppgifterna för dessa kvinnliga befattningshavare kunna jämföras med arbetsuppgifterna för befattningshavare i 20 lönegraden, så skola också dessa kvinnliga lärare placeras i denna lönegrad. Man får således ge sig till tåls tills en sådan undersökning hinner komma till stånd.

Med den anförda motiveringen ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen II: 65; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 32.**Ang. ungdomsvårdsskolornas omkostnadsanslag.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Statens skolor tillhörande barn- och ungdomsvården: Omkostnader för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 929 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att de för utackordering av elever avsedda medlen skulle ökas med 25 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Cassel* (I: 126) och den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström* m. fl. (II: 183), hade hemställts, att riksdagen ville med bifall till ungdomsvårdsskoleutredningens förslag anvisa 50 000 kro-

Ang. ungdomsvårdsskolornas omkostnadsanslag.

nor till kostnader för utackordering, varigenom förenämnda anslag skulle höjas till 2 954 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört:

»Utskottet ansluter sig till departementschefens uppfattning att ökade möjligheter böra beredas att utackordera skolhemslever i enskilda hem. I likhet med departementschefen kan utskottet emellertid icke nu tillstyrka yrkandet i motionerna I: 126 och II: 183 att medel för ändamålet anvisas med högre belopp än som föreslagits i propositionen.

Då Kungl. Maj:ts förslag icke heller i övrigt givit utskottet anledning till erinran, hemställer utskottet, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 126 och II: 183 till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 929 000 kronor.»

Herr CASSEL: Herr talman! Ungdomsvårdsskoleutredningen föreslog, att ytterligare medel skulle ställas till ungdomsvårdsskolornas förfogande för att bereda dem tillfälle att utackordera ungdomar i enskilda hem. Departementschefen har gått med på detta i viss utsträckning, men höjde inte anslaget för detta ändamål med mer än 25 000 kronor. Fröken Wetterström i andra kammaren och jag ha tyckt, att man borde gå litet längre, och vi ha därför hemställt att ytterligare 25 000 kronor borde anvisas för detta ändamål.

Nu har statsutskottet avslagit vår motion, men utskottet har i alla fall uttalat ett livligt intresse för denna utackorderingsverksamhet.

För egen del vill jag säga att det finns starka humanitära skäl, som tala för att man skall försöka att så långt som möjligt befria de pojkar och flickor, som det här gäller, från att hamna på anstalt. Det finns många ungdomar, som äro känsliga och som fara illa av kollektiv-uppfostran i denna form och som, om de komma i en ungdomsvårdsskolas miljö, kunna ta allvarlig skada, men som,

om man för dem kan finna ett lämpligt enskilt hem, som verkligen tar sig an dem och som har förmågan att fostra ungdom, skulle kunna föras till rätta ganska lätt.

Ser man å andra sidan på den ekonomiska sidan av saken är det ju uppenbart att vi på allt sätt måste försöka komma över till vård *icke* på anstalt, utan i hem. Vården på ungdomsvårdsskolorna kostar för närvarande — och lär enligt de sakkunniga behöva kosta — åtminstone 25 kronor per vård dag. Samtidigt får man för kvalificerad familjevård betala högst 250 kronor i månaden och detta gäller ändå ungdom som är skolpliktig och alltså inte kan hjälpa till. I normalfallen ligger kostnaden väsentligt lägre. Kostnaden för den fria vården i hemmen är sålunda ungefär en tredjedel av anstaltsvårdens.

Man kan alltså i många fall få både effektivare och humanare vård åt dessa ungdomar för en billigare penning om man anlitar enskilda hem än om man låter dem stanna på anstalt. Det är flera ungdomsvårdsskolor som ha gjort stora ansträngningar för att kunna få ut sina ungdomar i enskilda hem. De ha lyckats skaffa en serie hem i skolans närhet, bra hem som stå under ständig tillsyn av skolan och som få pedagogisk rådgivning från skolans personal. Vi ha strax utanför Stockholm ett exempel på en sådan skola, Ekenäs, en ungdomsvårdsskola för flickor med 20 vårdplatser. Denna skola har skaffat 15 hem i närheten, som hjälper den, och på detta sätt har skolan utvidgat sin kapacitet högst väsentligt.

Herr talman! Jag vill inte här framställa något yrkande, men jag ville ha riktat kammarens uppmärksamhet på vikten av att ungdomsvårdsskolorna i framtiden få tillräckliga medel till sitt förfogande för att kunna gå vidare på den väg, som de nu ha slagit in på och vidga familjevården i största möjliga utsträckning.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Anslag till erkända arbetslöshetskassor.*Punkterna 33—37.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 38.***Anslag till erkända arbetslöshetskassor.**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag till Bidrag till erkända arbetslöshetskassor för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 14 000 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade fröken *Andersson* samt herrarna *Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Birke* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Bidrag till erkända arbetslöshetskassor för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 13 000 000 kronor.

Herr **BERGH**: Herr talman! Under förevarande punkt föreslår Kungl. Maj:t att årets anslag på 17 miljoner för nästa budgetår sänkes till 14 miljoner. Vi äro ett antal reservanter i statsutskottet, som ha ansett att man utan någon våda kan sänka anslaget med ytterligare 1 miljon.

Det framhålles i propositionen, att den sänkning man där vidtagit väsentligen är motiverad av att man har minskat den s. k. säsongarbetslösheten i byggnadsbranschen. Det framhålles också i propositionen, att man är i färd med att omarbete grunderna för åtnjutande av anslag från arbetslöshetsförsäkringskassorna. Det förefaller mig vara på tiden, framför allt med hänsyn till byggnadsfacket.

Det väsentliga skälet till att vi ha yrkat på att anslaget får stanna vid 13 miljoner i stället för de föreslagna 14 miljonerna är emellertid den erfarenhet man kunnat vinna på grund av anslagsbelastningen under föregående år. Det har visat sig, att endast 11,6 miljoner av anslaget ha gått åt. När man i propositionen i annat sammanhang inte räknar

med ökade sysselsättningssvårigheter av någon nämnvärd omfattning, förefaller det mig vara ganska klart, att man kan pruta ned detta anslag till 13 miljoner. Marginalen mellan 13 och 11,6 miljoner är ändå så pass stor att det där bör finnas utrymme även för att bära någon försämring i sysselsättningsgraden. Det finns ju ingen anledning att ta ut mera pengar av skattebetalarna än man rimligtvis räknar med skall gå åt.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den under punkt 38 fogade reservationen.

Herr **ANDERSON**, **IWAR**: Herr talman! Jag ber först att få fästa uppmärksamheten på att arbetsmarknadsstyrelsen har i jämförelse med innevarande år prutat 2,5 miljoner på detta anslag och att departementschefen har prutat ytterligare en halv miljon på detsamma. Men det viktigaste i detta sammanhang är väl, att bidragsbestämmelserna skola lämnas oförändrade under nästa budgetår och att utredning pågår om en omprövning av dessa bestämmelser. Vi få inte heller glömma att till dessa kassor uttaxeras mycket stora belopp via fackförbunden, och jag kan nämna som ett exempel på hur de nuvarande bestämmelserna verka, att under fjolåret i arbetslöshetsersättning utbetalades 14,5 miljoner, varav staten svarade för 5,6. Detta säger oss att kostnaden i den avgjort största utsträckningen bestrids av medlemmarna i fackförbunden själva. Detta är en form av hjälp till självhjälp som alla, vilka i en eller annan form ha fått kännning av arbetslöshet, måste sätta mycket stort värde på.

Dessutom är det ju här fråga om ett förslagsanslag, och om bidragsbestämmelserna skola förbli oförändrade, är det väl, herr *Bergh*, tämligen meningslöst att pruta ytterligare på detta anslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **BERGH**: Herr talman! Jag vill bara ge en kort replik till min ärade vän herr *Anderson* och säga, att hela hans resonemang i alla fall inte kan

Anslag till arbetslöshetens bekämpande m. m.

eliminera det faktum, att anslagsbelastningen varit endast 11,6 miljoner och att på denna grund ett anslag på 13 miljoner under i övrigt oförändrade förhållanden givetvis måste räcka.

Herr ANDERSON, IWAR: Herr talman! Herr Bergh tycks vara alldeles oberörd av de händelser, som nu börja inträffa på arbetsmarknaden. Dessa tala ett språk av helt annan art än som kunde motivera det sätt, på vilket man såg på dessa frågor bara för ett år sedan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågakvarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bergh begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 38, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 39.**Anslag till arbetslöshetens bekämpande m. m.**

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bi-

fall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 13 800 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken Andersson samt herrar Bergh, Skoglund i Doverstorp och Birke, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor.

Herr BERGH: Den motivering, som är att åberopa till stöd för den reservation, som är fogad till punkten 39, är i huvudsak densamma som den jag tillät mig anföra under föregående punkt. När man undersöker hur detta anslag har utnyttjats, visar det sig även här, att det har räknats med för höga anslag. Under de två senaste åren har det räknats med ett anslag, som har varit i ena fallet cirka 5,7 miljoner och i andra fallet cirka 5 miljoner för högt. Det kan under sådana förhållanden, herr talman, knappast vara skäl att ta ut mera pengar än som erfarenhetsmässigt har visat sig gå åt.

För att man inte ännu en gång skall behöva göra den invändning, som jag hörde under föregående punkt, att möjligheten av vikande konjunktur här borde beaktas, vill jag påpeka, att Kungl. Maj:t allaredan har begärt en finansfullmakt på 200 miljoner att användas för den händelse arbetslöshetssituationen skulle bli försvårad och att, så vitt man nu kan bedöma av den förberedande behandlingen, intet tvivel råder om att Kungl. Maj:t får denna finansfullmakt.

Det förefaller mig vara alldeles uppenbart att man, med den kännedom man har om den belastning detta anslag har haft tidigare, mycket väl kan pruta de 3,8 miljoner, som föreslås i reservationen. Jag ber därför att få yrka bifall

Anslag till arbetslöshetens bekämpande m. m.

till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Herr Bergh uppgav några siffror som voro riktiga. Av dem framgår, att departementschefen har prutat på detta anslag med 3,8 miljoner kronor. Men det är herr Bergh icke nöjd med utan han har åberopat att det finns vissa speciella poster, på vilka man kunde tänka sig minskningar, nämligen beredskapsarbetena, arkivarbetena och steninköpen.

Nu veta ju alla, som ha någon känedom om denna verksamhet, att man i första hand hänvisar människor, som bli arbetslösa, till andra arbeten i den öppna marknaden. Det är den första och angelägnaste uppgiften, som man tillämpar konsekvent. Men så finns det alltid vissa människor, som icke kunna flyttas som kollin och som av olika skäl måste stanna kvar i sin hemort, och de få bringas viss hjälp. Då har det visat sig att beredskapsarbeten, som numera äro nyttiga arbeten, är en rätt god form. Sedan kommer ju arbetslöshetsförsäkringarna och vad vi diskuterade i den föregående punkten.

När det gäller arkivarbetena pågår en utredning, som väl snart nog är färdig, om hur man bör och kan förfara med dessa. Rätt hårda pressningar i fråga om minskning av antalet arkivarbetare ha ägt rum. Dessa utgöras i mycket hög grad av intellektuella flyktingar, som ändå det allmänna får ta hand om. De bestå också av en del äldre kontorsmäniskor, som visat sig kunna göra en insats i olika ämbetsverk genom att ta arkivarbete. Man är inriktad på att minska denna form av arbete, och utredningen därom är som sagt snart färdig. Under sådana omständigheter synes det vara rätt opraktiskt att nu ge sig in på att utan vidare ändra grunderna för dessa arbeten.

Sedan kommer jag till steninköpen, herr talman. I den summa, 13 800 000 kronor, som är föreslagen till arbetslöshetens bekämpande för nästa budgetår,

utgöra steninköpen ett beräknat belopp av 2 600 000 kronor. Det har ju visat sig att denna form av arbete för gamla stenhuggare är den billigaste formen, och jag vågar nog säga även den mest humana formen. Dessa gamla människor skulle ha blivit utan möjligheter att arbeta om man inte hade ordnat med dessa steninköp, varigenom de få bo kvar i sina hemorter och arbeta. Det är enligt vad erfarenheten visat en både billig och riktig form, och nu ligger här även ett sakkunnigbetänkande på Kungl. Maj:ts bord, vari vissa ändringar äro föreslagna rörande denna verksamhet. Det är i avvaktan på att man skall framkomma med något förslag ur detta sakkunnigbetänkande, som vi från utskottets sida ansett, att det inte finns fog för att icke heller här ändra grunderna utan att steninköpen få verkställas på samma sätt som skett under senare år.

Därtill kommer den fråga som berörts i den föregående punkten av herr Anderson i Arboga. När man här äskar minskningar på beloppet i en tid, då man ju ändå varslar om påtagliga förändringar på arbetsmarknaden, förändringar till det sämre, får man vara beredd att kunna sätta in beredskapsåtgärder från det allmännas sida. Då kan det inte vara riktigt att nu minska de anslag, som Kungl. Maj:t här har föreslagit. Så åberopar herr Bergh som ett ytterligare skäl för sin reservation om att minska beloppet, att Kungl. Maj:t har begärt en fullmakt att få ge ytterligare anslag, därest arbetslösheten skulle vidgas och om det skulle förefinnas behov därav. Herr Bergh tycker att då ju denna säkerhet finnes, kunna vi gott minska det anslag som det i dag gäller. Jag vet inte vad ett sådant resonemang kan kallas, men jag skulle vilja säga att det är någonting av en akademisk diskussion. Då man i alla fall väntar sig att man kan behöva vidtaga särskilda åtgärder och behöver extra anslag därtill, tycker jag nog, att det är rätt opraktiskt att säga: Då minska vi det anslag, som Kungl. Maj:t här har föreslagit.

Det är många skäl, herr talman, som

Anslag till arbetslöshetens bekämpande m. m.

tala för att riksdagen bör bifalla vad Kungl. Maj:t föreslagit på denna punkt. Det har också utskottet anseit, och jag tillåter mig sålunda att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BERGH: Herr talman! Det är ganska naturligt när man vill företa en prutning att man också pekar på de anslag, som man kan pruta på. Och eftersom anslag till beredskapsarbeten, anslag till arkivarbeten och anslag till stenköp äro de största posterna, är det ganska naturligt att man pekar just på dem.

Intet av vad min vän herr Karlsson i Munkedal har sagt kullkastar emellertid på något sätt det faktum, att man räknat anslaget för högt under de sista åren, och redan den erfarenheten ger anledning till slutsatsen, att under i övrigt lika förhållanden anslaget kan nedprutas. Nu har även herr Karlsson talat om de förändringar vi kanske nödgas emotse då det gäller sysselsättningen, och han menade, att man redan av det skälet skulle behålla anslaget vid det belopp som utskottet föreslagit och som erfarenhetsmässigt kan antas vara för högt.

Jag lyssnade för inte länge sedan med stort intresse till ett uttalande av statsministern och till ett upprepat uttalande av finansministern, hur man skulle förfara om då uppstode s. k. arbetslöshetsöar. Enligt dessa uttalanden tänker man sig icke att man skulle vidtaga åtgärder i form av beredskapsarbeten utan att man skulle försöka överföra arbetskraften till andra områden. Det tycker jag är klokt och riktigt sagt, även om det är regeringsledamöter som ha sagt det.

Herr Karlsson menar emellertid, att så kan man inte alltid göra, och det är riktigt. Det finns många människor som man inte kan skicka i väg, den saken är uppenbar. Men så har man också försökt handla hittills. Och då kommer jag tillbaka till vad jag anser vara det verkligt relevanta i denna diskussion. Det är, att här har erfarenheten två år å rad visat att anslaget varit minst 5 miljoner kro-

nor för högt beräknat. Och om sysselsättningsgraden skulle försämrats, ha vi ju en marginal och dessutom den säkerhetsventil, som den bebådade finansfullmakten kan innebära. Jag tycker att de skälen äro ganska goda.

Herr ANDERSON, IWAR: Herr talman! I den reservation som undertecknats av bl. a. herr Bergh få vi veta, att ansträngningarna att överflytta de arbetslösa till andra områden böra ökas. Jag är den förste att rekommendera den linjen. Men det hela är inte så enkelt. Vi få inte glömma bort, herr Bergh, att här är det fråga om människor och inte maskiner. Och skola de arbetslösa flyttas till en helt annan ort, komma strax en hel del besvärligheter i vägen. Jag nämner här endast bostadsfrågan. Det finns ju även sådana fall där de arbetslösa ha egna hem och faktiskt äro bundna vid sin gamla hemort. Det är sålunda en hel del problem, som rulla upp sig.

För övrigt går det nog inte så lätt att omskola en hel del arbetslösa till annat yrke. Som kommunalman har jag nödgats syssla med sådana här saker över ett decennium, och jag skulle vilja se hur herr Bergh, om han som kommunalman i sin hemstad skulle bära det största ansvaret för hur man skall klara arbetslösheten, skulle bete sig. Jag tror, att han då finge en helt annan syn på ting- en än den som han nu givit uttryck åt.

Jag finner det alldeles ofrånkomligt, att det måste finnas anslag av denna natur. I det här fallet är det ett reservationsanslag, och det innebär att Kungl. Maj:t måste gå till riksdagen så snart detta anslag är förbrukat. Om man nu ser på storleksordningen, tror då herr Bergh att det blir så förskräckligt omfattande arbeten som man kan sätta i gång med detta anslag? Nu får man väl hoppas att det räcker till, men i det fallet är jag litet pessimistisk, ty det kan mycket väl hända att vi få emotse en begäran från Kungl. Maj:t om tilläggsanslag.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Herr Bergh sade, att han inte alls blivit imponerad av de argument, som jag anförde till stöd för utskottets förslag. Det må stå för herr Berghs räkning. Det föranleder mig att tro, herr talman, att herr Bergh inte tar några sakskäl i denna fråga, ty jag anförde enligt mitt förmenande mycket starka sakskäl för utskottets förslag. Jag vågar kanske också tro att det inte bara är sin egen personliga mening som herr Bergh här talar för, utan det är måhända också det partis han företräder i denna debatt.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bergh begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom upprensning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 40—44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 45.

Anslag till bostadsstyrelsen.

I denna punkt hade utskottet hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag

a) besluta, att å personalförteckningen för bostadsstyrelsen antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med två, antalet byrådirektörer i Ce 31 ökas med en, antalet förste byråingenjörer i Ce 29 ökas med två samt antalet förste byråingenjörer i Ce 27 minskas med en;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1952/53;

c) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 939 000 kronor;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionen I:77 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet under punkten anfört.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade fröken Andersson samt herrar Bergh och Birke ansett, att utskottet icke för närvarande bort tillstyrka, att medel anvisades för vissa av Kungl. Maj:t ifrågasatta personalförstärkningar, innebärande anställande av tre biträden, inrättande av en byråingenjörstjänst i Ce 24 och en byrådirektörstjänst i Ce 31 i utbyte mot en ingenjörsbefattning i Ce 21 samt förstärkning av tekniskt-ekonomiska utredningsbyrån. I enlighet härmed hade reservanterna ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag

a) besluta, att å personalförteckningen för bostadsstyrelsen antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med två, antalet förste byråingenjörer i Ce 29 ökas med två samt antalet förste byråingenjörer i Ce 27 minskas med en;

b) fastställa i reservationen införd avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

c) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 859 000 kronor.

Mom. I.

Herr BERGH: Herr talman! Kungl. Maj:ts förslag till avlöning av personal i bostadsstyrelsen är såvitt jag kan begripa av den beskaffenheten, att det inte bör passera kammaren utan ganska allvarliga gensagor. Vi ha här ett typiskt fall av den ständiga ansvällning som våra ämbetsverk undergå, och det är ett sådant fall att det påkallar en alldeles speciell uppmärksamhet.

Det är ju ganska självklart att nya ämbetsverk måste komma till och att både gamla och nya ämbetsverk svälla ut, allteftersom mer och mer av medborgarnas liv blir underkastat statlig administration. Här ha vi en tendens som är så påtaglig att den är odisputabel. Men samtidigt är det rätt egendomligt att lägga märke till att vi inom riksdagen nog ganska allmänt äro en smula oroliga över den där ansvällningen. Här ha vi två tendenser, som brytas emot varandra, och dessa brytningar ha ju allt emellanåt kommit till uttryck i detta hus.

Det är mycket intressant att lägga märke till hur man försöker att klara det dilemma, som denna brytning innebär. Man reagerar ibland när man tycker att administrationen blir dyr, och den blir ju mycket dyr. Man säger att allt flera krafter dras ifrån vad vi i vanligt tal kalla produktionslivet. I sådana lägen börjar man då att titta på organisationen, och man undersöker hur verket arbetar. Resultatet blir någon indragning av tjänster, och så går en liten tid, varefter ansvällningen har sin gång igen, och så äro vi i samma dilemma.

Det är ju alldeles tydligt att det här dilemman inte i längden kan klaras på det sättet att tjänstemännen undan för undan bli mer och mer arbetsbelastade. Inte heller kan det klaras genom att vi

Anslag till bostadsstyrelsen.

undan för undan ställa folk till förfogande. Såvitt jag begriper, finns det ingen annan utväg att motverka denna oroande ansvällning av våra centrala ämbetsverk än att man försöker förmå dessa att själva reformera sitt arbete. Allt sådant detaljarbete, som enskilda människor ute i landet eller lokala organ kunna sköta, bör man överlämna åt dem och nöja sig med en översiktlig kontroll, en översiktlig granskning och att ta stickprov här och var i stället för att utföra allt det detaljarbete, som pågår i våra centrala ämbetsverk.

Om jag skulle uttrycka mig litet drastiskt, skulle jag vilja säga, att om man någon gång i kanslihuset och i våra centrala ämbetsverk kunde acceptera den inte alldeles orimliga tanken, att det finns förnuftigt, erfaret och kunnigt förvaltningsfolk även utanför Stockholm, vore det bra. Kunde man våga lita litet mera på folk ute på fältet och vågade anförtro dessa personer litet mera samt inskränka sin verksamhet till en mera översiktlig sådan i fråga om föreskrifter, kontroll o. s. v., skulle man göra väsentliga besparingar. Det går inte som vi ha det nu.

Nu kom jag, kanske någon tycker, litet på sidan av ämnet, men jag har faktiskt velat ge en bakgrund till vad jag tänkte säga, och därför att den kritik jag nu riktar emot anslagskravet i vad rör bostadsstyrelsen är tillämplig också på flera andra centrala ämbetsverk.

Inom bostadsstyrelsen företogs en organisationsundersökning häromåret och den ledde till det resultatet, att förra årets riksdag drog in 24 tjänster. Utan att Kungl. Maj:t hade begärt det gav riksdagen bostadsstyrelsen 60 000 kronor som ett provisoriskt anslag, ett slags avvecklingsanslag, för att göra övergången litet mjukare. Detta avvecklingsanslag kommer nu tillbaka i propositionen som om ingenting hade hänt. Höstriksdagen gav bostadsstyrelsen ytterligare 50 000 kronor i samband med att man lade flera uppgifter på styrelsen från den 1 januari 1952. Dessa 50 000 kronor, som ju avsågo ett halvt år, återkomma nu med drygt 100 000 kronor, och det

Anslag till bostadsstyrelsen.

säger jag ingenting om. Men vid sidan av detta och vid sidan av det s. k. avvecklingsanslaget begär man också nya tjänster för 65 000 kronor, fastän det samtidigt redovisas, att man är i färd med en decentralisation ut till kommunerna och länsarbetsnämnderna. Hur omfattande denna decentralisation blir veta vi ingenting om, men det säges i varje fall i propositionen, att något därav skall ske redan nästa budgetår. Att komma tillbaka med de 60 000 kronorna och dessutom begära nya 65 000 kronor för personalförstärkningar, när en decentralisering är ifrågasatt — jag förstår saken så, att riksdagen handlade med en viss avsikt i föl — tycker jag inte bör passera utan gensaga.

Jag vet mycket väl att personer vilkas lån skola förmedlas genom bostadsstyrelsen många gånger få vänta mycket länge och att detta är till stort ohägn för allmänheten. På senare år, när jag inte varit så djupt engagerad i kommunalförvaltningen i min hemstad, har jag inte så ofta besökt bostadsstyrelsen, men jag kan på grund av egen erfarenhet säga att man även där sysslar med detaljarbete, som man skulle kunna undvika, och att vi måste söka oss fram till en acceptabel form genom att minska på detaljarbetet.

Liknande saker ha sagts här i riksdagen flera gånger, och vi göra den ena gesten efter den andra, dra in tjänster och morra när nya tjänster skola komma till. Men det blir ingen effekt av allt vad vi göra i den vägen ifall vi inte genom att hålla anslagen nere i en sådan situation tvinga verkscheferna att ompröva hur deras verk arbeta.

Jag tycker att detta anslag till bostadsstyrelsen är så typiskt att man bör ta upp en diskussion om det, och det förefaller mig vara i hög grad befogat att man här bifaller reservationen som innebär en prutning av anslaget till icke ordinarie personal med 80 000 kronor.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talman! Först ber jag att få fästa uppmärk-

samheten på ett ganska pikant förhållande. Under reservationen på denna punkt saknas en av högermännen, statsutskottets ordförande herr Skoglund i Doverstorp. Jag undrar om detta kan bero på ett tekniskt missöde eller på att han hemma i sitt län sysslar med bostadspolitiken och kanske förstår denna fråga litet bättre än reservanterna från högerpartiet. Jag vet inte vad det kan bero på, men det är en omständighet som jag tycker att jag ville skicka i förväg till det försvar för utskottets ståndpunktstagande som jag nu skall presentera.

Det är ganska lätt att åstadkomma ett sådant, herr talman, ty vi alla som arbeta aktivt i bostadsverksamheten såsom ledamöter av länsbostadsnämnder eller såsom kommunalmän — kanske mest i den sista egenskapen — äro på det klara med att det arbete som utföres i bostadsstyrelsen måste gå raskare än vad som skett, åtminstone på vissa väsentliga avsnitt. De dröjsmål som man har konstaterat vid prövningen av en del ärenden medföra såväl för kommunerna som för de enskilda människorna väsentliga utgifter. Vi ha vid granskningen av departementschefens förslag på denna punkt kommit till full klarhet om att den förstärkning av arbetskrafterna, som här föreslås, är väl motiverad. Förstärkningen finna ledamöterna i utskottets kläm under I a), och jag ber att här få föredraga den. Det är fråga om att antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skall ökas med två, antalet byrådirektörer i Ce 31 ökas med en, antalet förste byråingenjörer i Ce 29 ökas med två samt antalet förste byråingenjörer i Ce 27 minskas med en. Det är alltså en byråingenjör som uppflyttas från 27 till 29 lönegraden. Det är det hela.

Nu gör herr Bergh gällande, att eftersom det företogs en organisationsundersökning under 1950, som riksdagen hade att ta ställning till 1951, så är det inte riktigt att nu öka personalkadern i bostadsstyrelsen. Vi ha dock som sagt på grund av de erfarenheter som vi ha gjort i kommunerna av konsekvenserna för de enskilda funnit Kungl. Maj:ts för-

Anslag till yrkesinspektionen.

Mom. II.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 46—61.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 62.

Anslag till yrkesinspektionen.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels besluta, att å personalförteckningen för yrkesinspektionen 1 yrkesinspektorisassistenttjänst i Ca 22 å övergångsstat skulle utgå samt 11 kontorsbiträdestjänster i Ca 8 utbytas mot 11 kanslibiträdestjänster i Ca 11, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för yrkesinspektionen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1952/53, dels ock till Yrkesinspektionen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 896 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sten* m. fl. (I: 185) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och herr *Jonsson* i Järvsands (II: 266), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att kontorsbiträdestjänsten i Ca 8 inom skogsyrkesinspektionens norra distrikt skulle utbytas mot en kanslibiträdestjänst i Ca 11;

dels en inom andra kammaren av herr *Nihlfors* m. fl. väckt motion (II: 360);

dels ock en inom andra kammaren av fröken *Elmén* m. fl. väckt motion (II: 363), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att en läkartjänst skulle inrättas vid yrkesinspektionen med stationsort i Göteborg och med huvudsaklig verksamhet förlagd till sjätte distriktet men även fjärde, sjunde och åttonde distrikten och att härför skulle anslås ett belopp av 6 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

slag vara fullt motiverat. Jag har för min del åtminstone inte funnit några utformade förslag om hur man skall vinna den förenkling av arbetet, som herr Bergh i allmänna ordalag förordar. Vi få väl avvakta ett utformat förslag om förenkling innan vi ta upp herr Berghs yrkande på större allvar, och vi få väl se vad det då kan bli.

Jag tillhör också dem som med bekymmer se hur den statliga administrationsapparaten ökar. Vi ha ju redan här på olika punkter fått förslag om och vi få ytterligare krav på fortsatt ökning av antalet anställda tjänstemän. Men det är det underliga att just vi, som nu beskylas för att vara planhushållare och för att vilja utvidga statens intressen, dock ofta gå emot detta och träda i bräsch när det gäller att hålla den statliga apparaten inom rimliga gränser. Så är det när det kommer till kritan.

Jag tror att om man går ut från de konkreta frågor, som man diskuterar, skall man finna att man ändå inte kommer ifrån de praktiska svårigheter som uppstå därigenom att det på vissa punkter är för litet folk. Här ha vi ett viktigt område, där verksamheten har en social innebörd. Det är väl ändå ingen som på allvar tror, att inte vår bostadspolitik behöver statens stöd, eller att inte staten måste sätta in praktiskt taget alla krafter för att verksamheten skall kunna försiggå något så när utan friktion.

Herr talman! Det skulle vara mycket att säga i detta ämne utifrån de allmänna synpunkter, som jag här berört, men jag inskränker mig till det sagda och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid förevarande punkt avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till yrkesinspektionen.

att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 185 och II: 266, II: 360 samt II: 363

a) besluta, att å personalförteckningen för yrkesinspektionen 1 yrkesinspektisassistenttjänst i Ca 22 å övergångsstat skulle utgå samt 11 kontorsbiträdestjänster i Ca 8 utbytas mot 11 kanslibiträdestjänster i Ca 11;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för yrkesinspektionen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1952/53;

c) till Yrkesinspektionen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 896 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Söderquist, Ståhl och Kollberg*, fröken *Elmén* samt herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 185 och II: 266 samt II: 363, såvitt anginge uppflyttning av en kontorsbiträdestjänst i Ca 8 till kanslibiträdestjänst i Ca 11 samt inrättande av ytterligare en läkartjänst vid yrkesinspektionen. I enlighet härmed hade reservanterna ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 360 samt med bifall till motionerna I: 185 och II: 266 samt II: 363

a) besluta, att å personalförteckningen för yrkesinspektionen 1 yrkesinspektisassistenttjänst i Ca 22 å övergångsstat skulle utgå samt 12 kontorsbiträdestjänster i Ca 8 utbytas mot 12 kanslibiträdestjänster i Ca 11;

b) fastställa i reservationen införd avlöningsstat för yrkesinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

c) till Yrkesinspektionen: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 903 150 kronor.

Herr **GRYM**: Herr talman! Kungl. Maj:t har när det gäller »Yrkesinspektionen:

Avlöningar» föreslagit, att vissa kontorsbiträdestjänster i Ca 8 skulle utbytas mot lika många kanslibiträdestjänster i Ca 11. På det sättet skulle ett kontorsbiträde i varje distrikt inom den allmänna yrkesinspektionen placeras i den högre lönegraden. Men det är att märka, att en motsvarande uppflyttning av kontorsbiträdestjänsten inom skogsyrkesinspektionens norra distrikt inte föreslås.

Nu ha några ledamöter av denna kammar i en motion föreslagit, att kontorsbiträdestjänsten i Ca 8 inom skogsyrkesinspektionens norra distrikt skulle utbytas mot en kanslibiträdestjänst i Ca 11. Vi motionärer ha för vår del ansett, att det inte är mer än rätt och riktigt, att denna tjänst flyttas till Ca 11. 1938 års arbetarskyddskommitté föreslog år 1946, att det inom skogsyrkesinspektionens norra distrikt skulle finnas en kanslibiträdestjänst i Ca 11 — dåvarande A 7. Såsom motiv härför anförde kommittén: »Om skogs- och flottledsinspektionens tillsyns- och upplysningsverksamhet skall kunna bedrivas på effektivt och rationellt sätt, fordras jämväl, att inom inspektionen finnes tillgång till erforderlig kvalificerad kontorspersonal.» I fortsättningen anför arbetarskyddskommittén: »För norra distriktets del förordas, att på detta sätt inrättas en kanslibiträdestjänst. Då innehavaren av denna tjänst skall ombesörja icke blott skrivgöromål utan även registreringsarbete och visst ritarbete, bör tjänsten placeras i A 7.»

Nu har statsutskottet för sin del ganska enkelt avfärdat vår motion. Utskottet erinrar kort och gott om att enligt Kungl. Maj:ts förslag elva kontorsbiträdestjänster i Ca 8 skola utbytas mot elva kanslibiträdestjänster i Ca 11 och fortsätter: »I anledning härav kan utskottet icke biträda yrkandet i motionerna I: 185 och II: 266 samt II: 360 om ytterligare uppflyttningar av tjänster.»

Jag tror knappast, att statsutskottet riktigt har fattat tankegången i detta fall. Dessa tjänster äro nog en sak för sig.

För att ytterligare verifiera vad jag här har framhållit, nämligen att denna tjänst borde placeras i lönegrad Ca 11,

ber jag att få nämna, att motsvarande biträde i skogsyrkesinspektionen i södra distriktet är placerad i Ca 11.

Herr talman! Vid denna punkt, nr 62, finns fogad en reservation, men den inkluderar även någonting annat. För den skull kan jag inte yrka bifall till reservationen, utan jag ber att få yrka bifall till motionen nr 185 i denna kammare med herr Sten som huvudmotionär.

Häri instämde herr *Persson, Einar*.

Herr SÖDERQUIST: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att få tillfälle att yrka bifall till den reservation, som jag och några andra ha avlämnat i statsutskottet vid denna punkt. Såsom den siste ärade talaren sade är det bland annat fråga om att uppflytta ett kontorsbiträde i skogsyrkesinspektionen från lönegrad Ca 8 till kanslibitråde i Ca 11. Det är vidare fråga om att inrätta en arvodestjänst för läkare vid yrkesinspektionen i Göteborg.

Arbetskyddsstyrelsen har begärt att få flytta upp kontorsbiträdet från Ca 8 till Ca 11. Departementschefen avstyrker, och statsutskottet följer departementschefens förslag i detta fall. Skälet härtill torde enligt uppgift vara, att ifrågavarande kontorsbiträde är ensam befattningshavare på sin expedition där uppe i norra distriktet, och det är praxis att man inte gärna befordrar ett kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 till Ca 11, om hon inte har någon personal under sig.

Nu har emellertid, herr talman, detta kontorsbiträde enligt bestämda uppgifter ett så kvalificerat arbete, att det mycket väl motsvarar de krav på kanslibiträdesarbete som exempelvis biträdesutredningen har fastställt som norm. Det påstås dessutom, att man har påtagliga rekryteringssvårigheter i detta fall. Om det skulle vara så, att praxis står i vägen, synes det mig, att praxis denna gång bör maka på sig en aning, och man får se till att detta kontorsbiträde blir uppflyttat i lönegraden Ca 11, dit hon enligt samstämmiga vittnesbörd från många sakkunniga håll bestämt hör. Det

vore, säger man, endast en gärd av rättvisa och billighet.

Beträffande läkartjänsten vid yrkesinspektionen i Göteborg har ju redan 1938 års arbetskyddskommitté föreslagit en sådan yrkesläkartjänst för varje distrikt i landet. Det blev nu inte så. Det finns bara två. De äro placerade i Stockholm, och enligt bestämda uppgifter förhåller det sig så, att dessa läkare inte hinna med mycket mer än det, som rör de distrikt som ligga närmast omkring dem. Övriga bli lidande, bland dem Göteborgs distrikt, vilket är mycket starkt industrialiserat, såsom vi väl känna till.

Jag tror sålunda, att om arbetskyddskommitténs förslag var starkt och väl motiverat, så är förslaget om att inrätta en arvoderad yrkesläkartjänst i göteborgsdistriktet i dag kvalificerat starkt motiverat.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som jag med flera har avlämnat vid denna punkt.

Herr BERGH: Herr talman! Jag skall börja med frågan om uppflyttning av ytterligare ett kontorsbiträde till kanslibitråde.

Jag skulle då utan vidare vilja säga som min personliga uppfattning, att det inte alls är otroligt, att både herr Grym och herr Söderquist i detta fall ha anfört goda skäl för sin ståndpunkt. Men jag ber herrarna vara vänliga att observera, att den placering i kanslibiträdestjänster, som nu föreslås, inte är att betrakta såsom definitiv. Här föreslås i år, att elva kontorsbiträdestjänster i Ca 8 flyttas upp till tjänster i Ca 11. Det betyder inte, att det därefter är slut med omplaceringarna. När jag har sett argumentationen i motionen beträffande tjänsten i Norrland tycker jag för min del, att den hör till de tjänster som Kungl. Maj:t sedan bör titta på. Vad man nu gjort är att man har flyttat upp elva kontorsbiträdestjänster, vilka man varit förvissad att de böra komma upp i Ca 11. Men det betyder inte, såsom jag fattat det, att organisationen därmed är färdig. Det var den saken.

Anslag till yrkesinspektionen.

Vad sedan rör läkartjänsten i västra Sverige ha vi inom tredje avdelningen noga begrundat de argument, som framförts i motionen och muntligen inom avdelningen. Åtskilligt pekar på att det även där finns goda skäl för att man studerar denna organisation en gång till. Det är det som ligger bakom, när avdelningen föreslog utskottet att skriva, att detta är en fråga som i första hand bör prövas av Kungl. Maj:t. Det är ju ganska naturligt att man i denna sak — låt vara att det föreligger ett sakkunnigbetänkande — väntar på en mera allsidig utredning från kanslihuset, innan man tar slutlig ståndpunkt. Skrivningen i utskottsutlåtandet är, såvitt jag begriper, ett uttryck för den meningen, att Kungl. Maj:t bör titta på denna sak.

Varken beträffande kontorsbiträdes-tjänsten eller beträffande läkartjänsten kan man alltså anse, att frågan är definitivt bragt ur världen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GRYM: Herr talman! Jag skulle bara vilja fråga herr Bergh, som givetvis är väl insatt i dessa saker — han har ju behandlat saken i utskottet — om det är meningen, att denna kontorsbiträdes-tjänst inom skogsyrkesinspektionen skall inkluderas i de tjänster, som så småningom skola uppflyttas till högre lönegrad. Det tror jag inte. Det står ju, att det egentligen gäller den allmänna yrkesinspektionen, och det är skillnad på den allmänna yrkesinspektionen och skogsyrkesinspektionen.

Jag tror alltså för min del att den tjänsten inte inkluderas. Men om herr Bergh förklarar att den skall inkluderas är jag nöjd, åtminstone tills vidare.

Herr BERGH: Vare sig det ena eller det andra är fallet, utesluter det väl inte att frågan kan bli föremål för översyn i kanslihuset.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt

skulle bifallas; 2:o), av herr Söderquist, att det förslag skulle antagas, som inefattades i den vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o), av herr Grym, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen I: 85.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse proposition på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Söderquist begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Söderquists yrkande.

Herr Grym äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 5 punkten 62 antager bifall till herr Söderquists yrkande i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr Gryms under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Grym begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst

Ang. ersättning för skador vållade av rymlingar m. fl.,
 omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 34;

Nej — 56.

Därjämte hade 30 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 62, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Gryms under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes omröstningen genom upprensning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 63—77.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 78.

Ang. ersättning för skador vållade av rymlingar m. fl.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. fl. för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Cassel* (I: 255) och den andra inom andra kammaren av herr *Birke* (II: 365), hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att förslag med beaktande av i motionen anförda synpunkter måtte framläggas om slutlig reglering av statens ersättningsskyldighet till person, vilken lidit skada genom åtgärder av vid sinnessjukhus eller vissa andra anstalter intagna.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte till Ersättning för skador vållade av vissa rymlingar m. fl. för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 kronor;

b) att motionerna I: 255 och II: 365 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Sundelin*, *Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Kollberg* och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under b hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 255 och II: 365 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts.

Den av reservanterna föreslagna motiveringen innehöll bland annat följande uttalanden:

»Enligt de riktlinjer, som departementschefen uppdragit för den fortsatta verksamheten, skola skador, som åstadkommas under kortvarig permission eller under rymning i anslutning till dylik permission, medföra rätt till ersättning.

Ungdomsvårdsskoleutredningen har ansett att statens ersättningsskyldighet bör gå längre och gränsen sättas vid utskrivningen från anstalt. Med hänsyn till den olikhet i uppfattningarna som sålunda kommit till uttryck och till de skäl som anförts i motionerna I: 255 och II: 365, har utskottet blivit övertygat om att ersättningsfrågan bör göras till föremål för utredning i syfte att slutligt reglera statens skyldighet på förevarande område. Utskottet har dock intet att erinra mot att förekommande ersättningsfrågor tills vidare prövas i enlighet med de av departementschefen föreslagna riktlinjerna.»

Mom. a.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b.

Herr *BERGH*: På denna punkt föreligger en reservation som grundar sig på en i år upprepad motion — frågan har

Ang. ersättning för skador vållade av rymlingar m. fl.

nämiligen motionsledes flera gånger bragts under riksdagens prövning. Det gäller den principiella frågan huruvida staten fullt ut skall vidkännas skadeståndsskyldighet gentemot personer, som vållats skada av klientel, som det allmänna tagit hand om men som sluppit ut och gjort ohägn. Framför allt gäller detta ju skyddshemselever, alltså interner i skolor tillhörande ungdomsvården.

Man har sedan länge klagat över att när dessa interner rymma, så stjäla de bilar och äro på annat sätt till skada för andras egendom, liv och hälsa. Det har upprört rättskänslan att allmänheten inte får ersättning åtminstone för de materiella skador som ha vållats. Nu har Kungl. Maj:t i någon mån tillmötesgått dessa önskemål om ersättning. Förut var det så, att om en skyddshemselev stal och fördärvade en bil i samband med att han var hempermitterad, fick ägaren ingen ersättning. Nu tänker man sig att han skall få ersättning om stölden skett i samband med rymning under permission, om permissionen är av kort varaktighet. Sker stölden under en längre permission skall däremot inte principen om statens ersättningsskyldighet gälla.

Jag har svårt att begripa, hur man därvidlag kan göra en tidsindelning. Det kan väl inte vara någon principiell skillnad om en pojke stjal bilen första dagen han är permitterad eller först på tionde dagen. Eftersom de flesta tillgreppen ske just vid avvikandet från anstalterna, kommer ersättning möjligen att utgå för flertalet skador, men ingen kan väl påstå att man på detta sätt följer principen att staten och det allmänna skola svara för de kostnader, som åsamkas enskilda när staten inte på ett betryggande sätt har skyddshemsklientelet förvarat.

Är det så att man vill ha ett omhändertagande i frihet, får också det allmänna finna sig i att betala vad det kostar, och detta måste ju gälla vare sig permissionen är kort eller lång.

Det är på denna punkt som reservationen avviker från utskottets förslag. Vi gå med på att tillstyrka vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om de grunder, som nu tills vidare skola tillämpas, men vi av-

vika på en enda blygsam liten punkt från utskottsförslaget: vi begära att Kungl. Maj:t skall utreda hur man definitivt skall reglera dessa mellanhanden.

Det förefaller mig vara ett ytterst blygsamt anspråk, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF: Herr talmän! Herr Berghs framställning i sakfrågan är så långt jag fattat den alldeles riktig. Från utskottets sida finns ingenting annat att tillägga, än att vi instämma i vad departementschefen anført om att försiktigheten bjuder, att man avvaktar verkningarna av den utvidgning som nu skall göras, och att frågan härmed inte är definitivt löst. Man får sålunda reglera den slutgiltigt i framtiden med hänsyn till erfarenheterna.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna momentet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid förevarande punkt avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 78, mom. b, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början

omröstning genom uppresning. Herr talman förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Bergh* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 45.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 79—82.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 83.

Anslag till social upplysningsfilm.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Social upplysningsfilm för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Fritjof Thun* och *Edvin Thun* (I: 58) samt den andra inom andra kammaren av herr *Lundberg* m. fl. (II: 66), hade hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor till social upplysningsfilm.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 58 och II: 66 till Social upplysningsfilm för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade fröken *Andersson* samt herrar *Sundelin*, *Bergh*, *Fridolf Jansson*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Rubbestad* och *Birke* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 58 och II: 66 besluta, att reservations-

Anslag till social upplysningsfilm.

anslaget till Social upplysningsfilm icke skulle uppföras å riksstaten för budgetåret 1952/53.

Herr *BERGH*: Jag skall i korthet, herr talman, yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

När detta anslag första gången beviljades, var det så vitt jag minns fråga om ett engångsanslag. Jag bestrider inte, att den sociala upplysningsfilmen kan ha sitt värde, men vi ha fått pruta och pruta på det ena området efter det andra, och detta är faktiskt, såsom statskontoret säger, ett område där man kan göra en tillfällig besparing.

Jag ber alltså att få yrka bifall till reservationen.

Herr *KARLSSON*, *GUSTAF*: Denna fråga är ju en gammal bekant för kammaren, och jag behöver därför inte säga så många ord. Utskottet har här intagit samma ståndpunkt som departementschefen och tillstyrkt propositionen. Här finns ju tre meningsriktningar: en som yrkar på ett ökat anslag, utskottets, som följer departementschefens förslag om samma medelsanvisning som föregående år, och så reservationen som yrkar att anslag icke skall utgå.

Utskottets förslag representerar således en medelväg, och jag hemställer om bifall till detsamma.

Herr *SUNDELIN*: Herr talman! Det var med en viss förvåning som jag fick se att jag här är uppräknad bland reservanterna. Jag ber att få meddela, att jag i utskottet röstat för utskottets förslag och inte har anmält någon reservation. Det måste ha gjorts något misstag, och jag ber alltså få tillstyrka utskottets förslag.

Herr *OHLON*: Herr talman! Då det genom herr Sundelins avträde från scenen har blivit en plats vakant i reservanternas skara, ber jag att få inträda där i stället för herr Sundelin.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkan-

Anslag till tillbyggnad av vagnverkstaden i Örebro.

den, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställda godkänna den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 84—86.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 87.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Anslag till tillbyggnad av vagnverkstaden i Örebro.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels till vissa i statsrådsprotokollet angivna byggnader och anläggningar för budgetåret 1952/53 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 110 931 000 kronor, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om elektrifiering av vissa i statsrådsprotokollet nämnda linjer.

Bland ifrågavarande anslag fanns upptaget ett investeringsanslag till Anläggningar vid huvudverkstäder av 4,5 miljoner kronor, varav 1,5 miljon kronor avsågo begynnelsekostnader för tillbyggnad av vagnverkstaden i Örebro.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av her-

rar *Bergh* och *Lundgren* (I: 129) och den andra inom andra kammaren av herr *Östlund* och fru *Hellström* (II: 192), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag å 1 500 000 kronor för tillbyggnad av revisionsverkstaden i Örebro, dels ock besluta att anslå ett belopp av 1 500 000 kronor till en revisionsverkstad för rälsbussar i Norrland i enlighet med vad i motionerna anförts;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundgren* (I: 130) och den andra inom andra kammaren av herr *Östlund* (II: 193);

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Björnberg* (I: 189) och den andra inom andra kammaren av herr *Hæggblom* (II: 272).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1952/53 anvisa vissa under punkten närmare angivna investeringsanslag;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 130 och II: 193, bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om elektrifiering av linjerna Söderhamn—Sundsvall, Ludvika—Tillberga—Sala, Sundsvall—Härnösand, Hässleholm—Kristianstad och Härnösand—Långele;

III. att motionerna I: 189 och II: 272 icke måtte bifallas av riksdagen;

IV. att motionerna I: 129 och II: 192 icke måtte bifallas av riksdagen.

Reservation hade anmälts av herr *Bergh*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **BERGH**: Herr talman! Under denna punkt föreslås bl. a. ett anslag på 1,5 miljoner kronor till utvidgning av revisionsverkstaden i Örebro. Utvidgningen motiveras med att ökade utrymmen och resurser behövas för reparationer av rälsbussar.

Några av oss norrlänningar ha tyckt

Anslag till förvärv av billinjer.

Punkterna 17—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Anslag till förvärv av billinjer.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att under rubriken Biltrafik för budgetåret 1952/53 anvisa vissa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 14 500 000 kronor.

Av det av Kungl. Maj:t sålunda äskade beloppet hade 2 000 000 kronor avsetts till garage- och verkstadsbyggnader, 10 500 000 kronor till anskaffning av bilmateriel och 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Petrén* m. fl. (I: 30) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström* m. fl. (II: 38), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts under förevarande punkt gjorda hemställan om anslag till förvärv av billinjer;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Svärd* och *Bergh* (I: 258) och den andra inom andra kammaren av herr *Birke* och fröken *Wetterström* (II: 367), i vilka hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag å 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer, dels till anskaffning av bilmateriel anvisa allenast 9 400 000 kronor, dels ock till garage- och verkstadsbyggnader åt statens järnvägar anvisa allenast 1 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 258 och II: 367, i vad de avsåge förevarande anslag, till Garage- och verkstadsbyggnader för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor;

att det var rätt egendomligt att man skulle utvidga en verkstad i mellersta Sverige, när det största behovet av reparationer finns långt, långt norr därom. Vi ha i en motion givit litet statistiskt belägg för att så är fallet. Vi ha utgått från en uppgift om antalet tågkilometer med rälsbussar och motorvagnar i augusti 1951, och det visar sig att 46,7 procent av hela antalet tågkilometer hänför sig till de bägge norrlandsdistrikten. Då tycker man att det är rätt egendomligt att revisionen skall ske ända nere i Örebro.

Nu ha dock enligt vad det upplysts övertygande uppgifter lämnats till statsutskottets fjärde avdelning om att just den föreslagna organisationen av reparationsverksamheten skulle vara ekonomiskt fördelaktigt, d. v. s. att det skulle bli billigare att låta reparationerna utföras nere i Örebro. Det är skäl som man måste böja sig för. Jag förutsätter givetvis att uppgifterna äro riktiga.

Jag måste emellertid beklaga att övre Norrland på det sättet göres beroende av en reparationsverkstad i mellersta Sverige. Jag beklagar det inte i främsta rummet med hänsyn till den tidsspillan, som dessa långa transporter komma att medföra, utan framför allt ur beredskapssynpunkt. Var och en inser ju vad det skulle innebära, om Norrland i ett allvarligt krigsläge bleve avspärrat från landets övriga delar och den rullande materielen kunde repareras bara i Närke.

Jag har mig emellertid bekant att man lär planera en viss utvidgning av verkstäder även i Norrland, var det nu kan komma att ske, och jag skulle vilja uttrycka den livliga förhoppningen att man, när det ärendet förberedes, en smula anlägger beredskapssynpunkten på det, så att vi i övre Norrland inte behöva stå utan reparationsverkstäder för rälsbussar och motorvagnar, om den dagen skulle komma, då vi inte kunna undvara sådana där uppe.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Anslag till förvärv av billinjer.

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 258 och II: 367, i vad de avsåge förevarande anslag, till Anskaffning av bilmateriel för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 10 500 000 kronor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 30 och II: 38 samt I: 258 och II: 367, sistnämnda båda motioner i vad de avsåge förevarande anslag, till Förvärv av billinjer för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Ohlon, Bergh, Axel Andersson, Boman* i Kieryd, *Svensson* i Ljungkile, *Ståhl, Kollberg* och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under III hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 30 och II: 38 samt I: 258 och II: 367, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer.

Mom. I och II.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. III.

Herr PETRÉN: Herr talman! Återigen begäres det 2 miljoner kronor till inköp av privata busslinjer. Så har det varit år efter år. I varje fall under de senaste tio åren ha årligen miljonanslag beviljats statens järnvägar till inköp av busslinjer. I början vannade man sig om att särskilt motivera sina äskanden. Det anser man tydligen inte längre vara nödvändigt, utan man eftersträvar numera såvitt jag förstår ett mera automatiskt fortlöpande förstatligande av landsvägs-trafiken.

Särskilt betänkligt synes det mig vara att man söker få medel till inköp av nya busslinjer i år, då SJ:s busslinjer inte längre på tillnärmelsevis lika villkor konkurrera med de privata busslinjerna. I år och under nästa år uttages ju av enskilda företag en 12-procentig investeringsavgift som icke berör statens

busslinjer. Det är inte litet pengar detta: 12 procent på inköpsvärdet av en buss torde göra någonting mellan 5 000 och 10 000 kronor.

Det är också märkligt att man fortsätter att framlägga dessa äskanden i ett läge där dessa frågor delvis ligga under utredning. Jag tänker på busslinjeutredningen, vars betänkande kan väntas relativt snart. Jag är fullt medveten om att det finns fall där det är klart till allmänhetens fördel att SJ övertar busslinjer, men detta är långt ifrån något allmängiltigt, och det finns exempel på att sådana övertaganden varit till uppenbar nackdel för trafikanterna. I den motion som väckts har visats på hur t. ex. SJ:s inköp av busslinjerna mellan Malmö och Lund medförde ett slopande av taxenedsättningarna på järnvägslinjen, vilket på ett år kostade trafikanterna 153 000 kronor. Det är klart att alla förhållanden när det gäller taxepolitik äro ganska invecklade och att det kan givas vissa förklaringar till vad som förekommit. Men sådant kan ju inte framstå som ett önskvärt resultat för ortsbefolkningen.

Om man nu, herr talman, avser att år för år inköpa ytterligare busslinjer, vore det väl rimligt att man framlade en samlad plan för hur man tänker sig att detta skall ske. I brist på en sådan plan ha vi verkligen anledning att fråga oss, om det inte är ett statligt trafikmonopol som man syftar till och eftersträvar.

Jag yrkar, herr talman, bifall till den reservation som är fogad vid denna punkt och som innebär avslag på Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag på 2 miljoner kronor till inköp av busslinjer.

Herr HESSELBOM: Herr talman! Det vore kanske skäl i att återföra denna fråga till dess rätta proportioner. Det kan man enklast göra genom att redovisa statistiken över antalet bussar och hur detta fördelade sig på olika ägare vid senaste årsskifte.

Vi hade då här i landet i yrkesmässig trafik cirka 8 000 bussar. Därav disponerades av SJ och dess dotterföretag cirka

Anslag till förvärv av billinjer.

2 000 och av postverket cirka 200. Det gör sammanlagt omkring 2 200 bussar i statens hand. De kommunala bussarna uppgingo till 1 300 stycken. Återstoden, 4 500 bussar, fanns alltså i annan ägo. Dagens läge är således det, att statens busspark uppgår till ungefär 27 procent av hela antalet bussar och kommunernas till 16 procent, under det att i annan ägo finnas 57 procent. Om man nu räknar med att värdet av en buss belöper sig till 50 000 kronor per buss, för att hålla sig till ett lågt medeltal, så representera de privatägda bussarna ett kapital av drygt 200 miljoner kronor. Om man fortsätter i den nuvarande takten, och SJ köper busslinjer och bussar för 2 miljoner kronor om året, skulle det alltså ta drygt 100 år, innan man kom fram till det fullständiga förstatligande av bussväsendet, som motionärerna flagga med varje år. Det är emellertid inte här fråga om, herr talman, ett successivt förstatligande av busslinjerna, utan det är helt enkelt fråga om huruvida SJ skall få möjlighet att inlösa sådana busslinjer, där det är till fördel för statens järnvägar och därmed för samhället i dess helhet och icke minst för skattebetalarna men också för trafikanterna, att sådana busslinjer komma i statens ägo.

Herr Petréén säger ju också att det i vissa fall kan vara till fördel för trafikanterna att SJ blir ägare till en del busslinjer. Det är just sådana fall, som det här är fråga om. Det finns nämligen en hel del mindre bussföretag, där ägarerna av olika anledningar vilja sälja. Det är alltså här fråga om att ge statens järnvägar samma chans som alla andra större bussföretag i landet att införliva dessa busslinjer med sitt trafiknät. Har icke SJ någon möjlighet att uppträda på marknaden, ger man alltså en favör åt storföretagarna på det här området och utestänger SJ från möjligheten att konkurrera på lika villkor, vilket ju anses vara rätt och rimligt i andra sammanhang.

Det har i motionen anförts exempel på att ett förstatligande av busslinjer har lett till ökade taxor för trafikanterna. Man nämner särskilt utvecklingen på

sträckan Malmö—Lund efter det att SJ fått hand om busstrafiken där. Jag kan gott hålla med herr Petréén om att när det gäller att ta ställning till frågan om taxenedsättning och frågan om taxepolitiken över huvud taget är det rätt invecklade förhållanden som göra sig gällande. Men i stort sett kan man säga att en nedsättning av järnvägstaxan på starkt trafikerade sträckor i tätbygd, såsom exempelvis på sträckan mellan Malmö och Lund, för att kunna hävda sig i konkurrensen med busstrafiken måste ju innebära, antingen att SJ får höja taxorna överlag för att få kompensation för den förlust, som uppstår, eller också få skattemedel användas för att man skall kunna upprätthålla trafiken på mera trafiksvaga sträckor. Om man däremot har möjlighet att komma tillbaka till — vilket man nu lyckats med — den gamla metoden på det här området, nämligen att söka ha enhetliga taxor över hela landet, till fördel för de människor, som bo i mera glest befolkade trakter, så är det inte annat än tacknämligt. Det har helt enkelt varit nödvändigt för att klara dessa problem till nytta för samhället i dess helhet och för trafikanterna i stort sett, att SJ har möjlighet att eliminera den ur dessa synpunkter skadliga konkurrens, som utan tvivel har uppstått på vissa håll.

Herr talman! Man bör alltså återföra den här frågan till vad saken verkligen gäller, nämligen att ge statens järnvägar möjligheter att fortsätta en politik på det här området, som syftar till att göra vårt trafikväsende ännu mera rationellt och ännu mera effektivt, till fördel för såväl trafikanterna som samhället. Mot bakgrunden härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr BERGH: Herr talman! Den ärade föregående talaren betraktade detta problem, såvitt jag förstod honom rätt, huvudsakligen som ett rationaliseringsproblem, vars lösning skulle syfta till att göra statens järnvägar till ett så konkurrenskraftigt företag som möjligt. Han sade också att därmed skulle trafikanternas bästa tillgodoses.

Anslag till förvärv av billinjer.

Så vitt jag begriper, är detta att anlägga en linje för snäv syn på statens järnvägars uppgift.

Järnvägsstyrelsen befinner sig på sätt och vis i ett ganska besynnerligt dilemma. SJ är ett affärsdrivande verk. Vi önska att det skall lämna överskott och tillföra staten medel, men samtidigt ha vi också andra anspråk på verket, nämligen att det skall tillgodose kommunikationsfattiga trakter med kommunikationer, och i det fallet får räntabilitets-synpunkten inte bli den dominerande utan kan rent av få träda i bakgrunden. Det incitament till företagsamhet och kolonisation, om jag får använda det ordet, som man på det sättet tillägger järnvägsstyrelsen, kan ju i många fall och särskilt på kort sikt gå stick i stäv med de avkastningsanspråk, som vi resa. Det är på det sättet jag skulle vilja skissera det dilemma, som man inom det ämbetsverket otvivelaktigt befinner sig i. Men från riksdagens sida måste vi alltfört hålla på att det skall existera.

Från den utgångspunkten är det ganska angeläget att järnvägsstyrelsen icke är alltför pigg på att lägga sig till med busslinjer på platser, där allmänhetens behov av kommunikationer är relativt väl tillgodosett. Ansträngningarna borde i stället, så vitt jag förstår, koncentreras på att sörja för att skaffa kommunikationer där sådana saknas, även om det skulle innefatta förvärv av bilar och bussar. Den begränsningen av programmet förefaller mig vara särskilt påkallad nu, när vi måste hålla utgifterna nere. Ett väsentligt skäl till att jag anslutit mig till reservationen är f. ö. att Kungl. Maj:ts förslag kostar 2 miljoner kronor.

Jag skall be att få lämna ett litet exempel på hur jag tycker att SJ inte bör inrikta sina strävanden. Jag har här i min hand en tidningsnotis, däri det talar om att ett aktiebolag i Linköping, AB Malmslättstrafiken, hos Kungl. Maj:t hemställt om avslag på SJ:s ansökan om rätt till turistlinjetrafik med buss mellan Stockholm och Malmö över Norrköping, Linköping, Jönköping och Värnamo. Här säges att linköpingsbolaget har drivit sin verksamhet sedan maj 1951,

att det har sörjt väl för trafiken och har bra vagnar, och man menar att det är intet allmänt intresse att SJ får monopol på långlinjerna o. s. v. Detta är ett typiskt fall, där jag menar att statens järnvägar inte bör tränga sig in, av det enkla skälet att där har allmänheten redan trafikmedel även vid sidan av järnvägen. Om järnvägen inriktar sin verksamhet mindre på att slå ihjäl existerande företag och i stället går i spetsen på sådana platser, där vi sakna kommunikationer, tror jag att vi få den rätta inriktningen av denna verksamhet.

Nu kan ju frågas: Skall inte statens järnvägar få se till, att driften blir så ekonomisk som möjligt? Jo visst, men man bör ge bestämt företräde åt att SJ skall ta hand om trafiken, där andra inte redan ha börjat. Där privat företagsamhet pågår och sköter sig väl bör den gärna få vara i fred.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr PETREN: Herr talman! Med anledning av herr Hesselboms anförande skulle jag vilja säga några ord.

Herr Hesselbom försökte visa, huru med nuvarande inköpstakt det skulle dröja flera hundra år, innan det skulle bli ett helt förstatligande av busslinjerna. Jag vill inte ge mycket för ett sådant påstående. Jag har hört det förr och har en helt annan bild av läget. Det är egentligen under de sista 30 åren, som vi haft busstrafik i nämnvärd omfattning. Den började med enskilda busslinjer. Vi ha nu kommit dithän efter dessa 30 år, att bortåt hälften av hela antalet bussar är i statlig eller kommunal drift och återstoden i privat ägo. Med den utvecklingen, som vi ha bakom oss, har man, enligt min mening, anledning att vänta att vi gå mycket snabbt mot en vidare minskning av den enskilda företagsamheten inom busstrafiken, och man har all anledning att med oro följa den utvecklingen. Det är inte bara genom förvärv av busslinjer över statens järnvägar, som statens verksamhet på detta område ökar. Det sker också ge-

nom utvidgning av verksamheten inom befintliga bussföretag, det sker via postverket och på många andra sätt. Det är över huvud taget mycket svårt att få en överblick över detta fält. Det är enligt min mening nödvändigt — och borde ha skett vid behandlingen av motionen — att ett statistiskt material företes, som visar utvecklingen på det här området. Varje gång frågan varit uppe har genomgående såsom argument mot motionärerna framhållits, att med nuvarande inköpstakt tar det hundratals år, innan man behöver befara något trafikmonopol. Sådan har inte utvecklingen varit hittills, och det ser ut, som om man vill låta den nuvarande utvecklingen ostört fortsätta.

Herr HESSELBOM: Herr talman! Herr Petréns påstående, att staten under de senast förflutna årtiondena kommit att disponera över en väsentlig del av busslinjenätet är fullt riktigt. Men det hänger ihop med att under 1930-talet alla järnvägsföretag här i landet för att kunna existera, voro tvingade till att sätta i gång busstrafik. Det skedde alltså i mycket stor utsträckning under de enskilda järnvägarnas egid. Därför att statens järnvägar inte fick medel i tillräckligt stor utsträckning, kommo de statsbanelinjer, som vi då hade, på efterkälken, under det att de enskilda järnvägsföretagen i mycket stor utsträckning lade sig till med landsvägstrafik. Så var exempelvis fallet med trafikförvaltningen Göteborg—Dalarna—Gävle, som ganska genomgående hade tagit hand om landsvägstrafiken inom sitt trafikområde. I och med att dessa järnvägsföretag ha förstatligats har det blivit en kraftig ökning av den statliga busstrafiken. Men nu är denna episod praktiskt taget att betrakta som ett förgånget skede i kommunikationsväsendets historia, varför det finns anledning att räkna med att utvecklingen hädanefter kommer att gå fram huvudsakligen efter den linje, som vi här diskutera. Jag vidhåller mitt påstående att en begäran om ett anslag på 2 miljoner kronor årligen ingalunda kan

Anslag till förvärv av billinjer.

anses aktualisera frågan, om vi här i landet skola få till stånd en socialisering av buss- och landsvägstrafiken eller inte. Om vi skola diskutera den frågan, måste vi göra det från helt andra utgångspunkter än från det anslag som Kungl. Maj:t här har äskat.

Av herr Berghs anförande drog jag närmast den slutsatsen, att han för sin del ingenting har emot att staten sköter trafiken på trafiksvaga sträckor, där det enskilda initiativet inte vill vara med, och att staten med andra ord skall sköta landsvägstrafiken på skattebetalarnas bekostnad. När det däremot gäller sådana trafiksträckor, där det finns utsikter att trafiken går ihop eller kanske till och med ger ett litet överskott, bör staten, enligt herr Berghs uppfattning, hålla fingarna borta. Jag kan icke ansluta mig till ett dylikt resonemang.

Herr Bergh yttrade vidare, att staten icke bör få slå ihjäl privat företagsamhet på detta område. Jag vill gentemot herr Bergh bara konstatera, att det ju ingalunda är så, att statens järnvägar här går fram med några klubbor och söker att kvadda de enskilda bussföretagen. Oftast är det i stället så, att det är de enskilda bussägarna som vilja sälja sina företag eller av en eller annan anledning måste göra det. De vända sig då till statens järnvägar och be att SJ skall övertaga deras busslinjer. De understödjas därvid i sin framställning ofta av delegationer från kommunerna eller trafikintressena. Dessa delegationer kunna då bestå av både folkpartister, högermän, bondeförbundare och socialdemokrater som tigga och be SJ att övertaga busslinjen i fråga för att man skall få någon ordning på trafiken.

I detta anförande instämde herr *Grym*.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Efter den redogörelse, som herr Hesselbom här lämnat, skulle det inte behöva sägas många ord till. För att inte min tystnad på något sätt skall kunna missförstås vill jag emellertid gärna även vid denna riksdag göra en deklaration om min ställning till föreliggande fråga.

Anslag till förvärv av billinjer.

Jag vill då först säga, att jag nog tycker att det är ganska egendomligt att en sådan fråga som denna skall tas upp tre år i rad utan att man kan anföra några nya omständigheter eller nya skäl som tillkommit, sedan riksdagen föregående gånger vid varje tillfälle med överväldigande majoritet har avvisat de gjorda framstötarna. Det brukar ju annars kallas för att väcka okynnesmotioner, vilket jag tycker att man icke borde vara road av att göra sig skyldig till många gånger.

Jag tillät mig i fjol göra ett uttalande som jag tyvärr måste upprepa även i år. Det nämligen, att det är beklagligt att man, när man gör dessa framstötningar, skriver sina motioner på sådant sätt att man, medvetet eller omedvetet — det lämnar jag därhän — ger läsaren av motionerna en felaktig bild av de faktiska förhållandena. Jag kan mycket väl förstå att det kan råda delade meningar om huruvida riksdagen bör bevilja dessa 2 miljoner kronor eller inte. Jag kan förstå, om det i dagens situation, då staten håller igen på alla möjliga områden, finns många som mena, att här är det väl ändå ett område där vi kunna göra åtminstone en paus tills vidare. Men så ha ju icke framstötarna motiverats, utan man målar i stället med mer eller mindre starka färger några monopolistiska favoror som hota och monopolistiska strävanden som skulle göra sig gällande. Jag vågar med den erfarenhet, som jag ändå har ifrån detta verksamhetsfält, bedyra, att såvitt jag vet finns det icke den minsta tanke inom statens järnvägar att av dessa skäl lägga sig till med en enda busslinje. Jag tror också att farhågorna för att vi med mycket hastig takt skulle närma oss statsmonopol på detta område äro åtskilligt överdrivna. Men motionärerna skriva faktiskt på sådant sätt, att alla lätt kunna få en annan uppfattning.

Jag skall bara anföra ett enda exempel för att belysa motionärernas skrivsätt. De siffror, som anföras i motionen för bussvagnsparkens fördelning på statliga och kommunala samt privatägda företag, äro sådana, att det nog icke finns någon som av dem får en

riktig bild av läget. Jag vågar påstå detta, därför att reservanterna, som ju ändå måste stå motionärerna mycket nära, i sin reservation själva dragit en felaktig slutsats i fråga om det faktiska förhållandet. Reservanterna dra en slutsats som helt bygger på den skrivning motionärerna ha presterat. Om motionärerna hade sagt, att hela antalet bussar i landet för närvarande rör sig om cirka 8 000 och icke hade lämnat sådana uppgifter, att alla människor få den uppfattningen att totalsumman bussar håller sig strax ovanför 4 000, skulle bilden ha blivit en annan. Om man tar de rätta siffrorna, framgår det ju ganska tydligt, att SJ med alla sina dotterbolag inte är uppe i mer än ca 25 procent av det totala antalet bussar i landet. Då kan man ju inte heller som reservanterna säga, att vi med stora steg gå mot en monopolisering på detta område. Men jag förstår, att man kan få en dylik uppfattning, om man utgår från den vilseledande uppläggning av frågan som motionärerna gjort.

Jag tycker att det är mycket tråkigt att striden skall föras på detta sätt. Därtill kommer att det, såsom herr Hesselbom redan framhållit, ju icke är på det sättet att vi kommit fram till den stora ökningen av statens järnvägars busstrafik tack vare dessa anslag på 2 miljoner kronor som nu utgått under några år. Ökningen beror ju i stället till övervägande del på riksdagens beslut om statsförvärv av enskilda järnvägar, vilket medfört att alla de busslinjer, som tillhört dessa enskilda järnvägar, i samband med statsförväret av järnvägsföretagen i fråga automatiskt kommit över till SJ. Det är där vi ha orsaken till den väldiga ökningen av statens järnvägars busspark som skett. Herr Petrén och andra intresserade kunna säkerligen få närmare specifikationer härpå. Jag vill bara nämna att statens järnvägar har tillförts mer än dubbelt så många bussar genom förstataligande av enskilda järnvägar som genom förvärv av privata busslinjer och vad därmed sammanhänger.

Sedan anföres det också av motionärerna, att det ingalunda skulle vara till fördel ekonomiskt för allmänheten att

Anslag till förvärv av billinjer.

få bussdriften överförd i SJ:s ägo. Det förvånar mig att herr Petrén ansåg sig kunna bevisa detta genom att peka på att resorna mellan Malmö och Lund ha blivit dyrare sedan SJ tagit hand även om busstrafiken, beroende på att SJ senare tagit bort de nedsättningar i järnvägsavgifterna som konkurrensen från det privata bolaget tidigare hade framtvingat. Det är klart att det för de trafikanter, som berörts av dessa avgiftshöjningar, icke inneburit någon fördel i taxehänseende att SJ övertog busstrafiken. Men man får väl icke se saken på det sättet. Att enstaka linjer kunna bära sig även med låga taxor i de trakter, där vi ha den allra tätaste trafiken i landet, är ju tämligen självklart. Det är emellertid icke lika självklart, att man kan bereda befolkningen i de glest bebyggda delarna av vårt land — och de äro många — hyggliga kommunikationer, om man icke på de bärkraftiga linjerna får ta ut sådana inkomster, att dessa också i någon mån räcka till för att tillgodose behovet på de ur trafiksynpunkt sämre linjerna. Jag vill fråga de ärade motionärerna, om de verkligen på allvar anse det vara rätt och riktigt att man skall gynna trafikanterna på sådana tätlinjer som den mellan Malmö och Lund på bekostnad av de bygder som äro glest befolkade. Anse motionärerna verkligen att statens järnvägar för att hålla låga järnvägstaxor på dylika tättrafikerade linjer skall nödgas höja taxenivån i allmänhet på andra håll, varigenom ju de trafikanter, som bo längs glest trafikerade linjer, där de enskilda företagen inte äro särskilt intresserade att upprätthålla trafiken, skulle bli lidande. Det är just för att undvika detta som SJ har velat åstadkomma denna komplettering av sitt nät både med bussar vid sidan av järnvägslinjerna och sedermera även med nya busslinjer.

Jag skall, herr talman, inte fördjupa mig ytterligare i detta problem, ty jag vågar ändå utgå ifrån att utgången är given. Jag vill bara understryka vad jag sagt redan tidigare, nämligen att jag tror visst att privat bussdrift kan skö-

tas och skötas bra, när det finns ekonomiskt underlag som bär upp den. Men jag tror icke att särskilt den glest befolkade landsbygdens kommunikationsbehov kan bli lika bra tillgodosett om SJ håller sig borta från dessa trakter eller inte söker genom olika rationaliseringsåtgärder på bästa sätt tillgodose även dessa bygders trafikintressen. För att SJ över huvud taget skall kunna sköta sin trafik på tillfredsställande sätt är det väl bara naturligt att det liksom varje annat företag skall försöka rationalisera och driva sin rörelse på affärsmässigt sätt. Dit hör väl då också att SJ skall kunna få komplettera sitt nät med en eller annan busslinje som har smugit sig in eller kommit att ligga intill det egna nätet, att man alltså får förvärva dessa linjer genom frivilliga överenskommelser för att på det sättet förbilliga driften, bättre utnyttja sin materiel, sina garage o. s. v. Jag kan inte förstå annat än att detta är riktigt. Jag understryker att det är uteslutande för att på detta sätt tillgodose trafikbehovet, icke minst inom de sämre lottade delarna av vårt land, som SJ här har velat få möjlighet att genom frivilliga uppgörelser vidtaga sådana utvidgningar av nätet som bli till fördel för det hela.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PETRÉN: Herr talman! När herr Lundqvist nu anser, att en del siffror i motionen äro missvisande i fråga om det statistiska materialet, tar jag detta närmast som ett belägg för att herr Lundqvist har samma uppfattning som jag, nämligen att det här behövs en ordentlig klarläggning med statistiskt material ifrån kommunikationsdepartementets sida, för att man skall få större klarhet inför denna årligen återkommande debatt.

Det synes mig ganska förstäligt och i varje fall inte överraskande, att herr Lundqvist som gammal SJ-man står på SJ:s sida i detta fall och talar för ett fortsatt förstatligande av trafikväsendet. Däremot är jag ytterligt förvånad över

Anslag till förvärv av billinjer.

att herr Lundqvist gör gällande, att vi skulle ha kommit med en okynnesmotion, då vi yrkat avslag på propositionens äskande om 2 miljoner kronor för inköp av nya busslinjer. Läget är ju det, att SJ:s busslinjer vid ett nyligen fattat riksdagsbeslut blivit favoriserade genom befrielse från investeringsavgift.

Vi komma inte ifrån, herr Lundqvist, att det här är fråga om ett successivt fortgående förstäljande av landsvägs- trafik. Jag har ställt frågan, om det är ett statligt trafikmonopol man syftar till, och jag hoppas att få ett svar.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr talman! Efter herr Lundqvists anförande borde det kanske varit onödigt att ta till orda, när man önskar bifall till utskottets förslag, men då herr Petréns anser att herr Lundqvists anförande bottnar i hans intresse för frågan som SJ-man, måste jag tillägga, att det finns andra, som ha samma åsikt som herr Lundqvist, och detta därför att de tänka på landsbygdsbefolkningens intressen, och inte av hänsyn till SJ.

Högern har i år väckt en partimotion om utredning rörande landsbygdens avfolkning, och den är naturligtvis i sig själv mycket intressant, men jag förstår inte, hur det då kan finnas högermän som i den nu föreliggande frågan yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition. En av de viktigaste betingelserna för att inte landsbygden skall avfolkas är ju att man får ordentliga kommunikationer; på den punkten håller jag fullständigt med herr Lundqvist. Herr Lundqvist belyste, att det kan finnas billinjer som SJ behöver inlösa för att få ett mera rationellt kommunikationsnät. Jag har för min del aldrig hyst den uppfattningen, att man med ordet rationalisering endast skulle avse att nå besparingar, utan anser att syftet också är att nå en ur företagets synpunkt bättre ordning. Och om jag förstått kommunikationsministern rätt på denna punkt, så är hans önskemål just att söka förbättra landsbygdens kommunikationer.

Jag tycker, herr talman, att det efter

herr Lundqvists uttömmande inlägg är onödigt att ytterligare belysa frågan. Jag begärde ordet endast för att säga, att jag ur landsbygdssynpunkt är tacksam mot SJ-mannen herr Lundqvist för hans anförande i denna fråga.

Jag följer herr Lundqvist i hans yrkande om bifall till utskottets förslag.

I herr andre vice talmannens yttrande instämde herr *Tjällgren*.

Herr BERGH: Herr talman! Jag är närmast uppkallad av herr andre vice talmannens yttrande. Han förklarade sig inte förstå, hur vi på högerhåll kunde ha den mening vi gett till känna i reservationen, samtidigt som vi i en partimotion föreslagit utredning om åtgärder i syfte att hindra flykten från landsbygden. Jag hoppas att inte herr andre vice talmannen menar att den omständigheten, att han inte förstår sammanhanget, skulle vara ett argument för att vår uppfattning är oriktig.

När herr andre vice talmannen framhåller landsbygdens behov av goda kommunikationer, är förutsättningen för hans resonemang i detta fall tydligen, att dessa goda kommunikationer endast kunna skapas av SJ, icke av den enskilda företagsamheten. Jag skulle vilja ifrågasätta, huruvida en sådan förutsättning är riktig; den hittillsvarande erfarenheten ger icke vid handen, att så skulle vara förhållandet.

Sedan skulle jag i en kort replik till min ärade vän herr Lundqvist vilja vända mig mot hans resonemang, att om man begär att SJ skall sörja för kommunikationer i glesbefolkade bygder, så får man heller inte förtänka SJ att SJ vill lägga sig till med mycket räntabla linjer i närheten av tätorter etc. I den mån hans yttrande skulle kunna innefatta ett klander av mitt resonemang — det sades inte ut — så vill jag säga att jag som norrbottning har ett ovanligt gott alibi i det fallet: År 1949 avkastade SJ enligt de uppgifter jag fått cirka 42 miljoner kronor, varav på malmbanan mellan Luleå och Riksgränsen belöpte 36 miljoner kronor. Den räntabilitet, som

malmbanan sålunda uppvisar, innebär ett gott stöd för mina önskemål och gör att jag i detta hänseende inte behöver ha några hämningar.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr talman! Med anledning av herr Berghs yttrande ber jag att få påpeka, att jag aldrig har kritiserat den enskilda företagsamheten på detta område. Den har enligt min uppfattning varit av stor betydelse. Men även om man alltså respekterar vad den enskilda företagsamheten härvidlag åstadkommit och åstadkommer, skall man väl inte betaga Kungl. Maj:t möjligheterna att ytterligare förbättra landsbygdens kommunikationer genom att ställa dessa medel till SJ:s förfogande.

Herr OHLON: Herr talman! Jag kan inte förstå herr andre vice talmannens resonemang. Han säger att det här gäller att gynna landsbygden, men busslinjerna finns ju redan förut på grund av enskilt initiativ. Förhållandet är, att när SJ konstaterat att busslinjerna fyller ett behov och går ihop, då träder ofta SJ fram och vill vara med om att dela rovet.

Gentemot herr Lundqvist kan jag påpeka, att privata företagare någon gång i början av 1930-talet arrangerade en mycket värdefull busslinje mellan Göteborg och Onsalahalvön. SJ hade fått påstötningar från befolkningen där nere att starta en sådan linje men ville inte göra det. Det anfördes mot SJ, att de skulle förlora stora summor om de inte startade denna linje, därför att SJ skulle komma bort i konkurrensen. Från SJ:s sida svarades på rallarespråk: »Vi har aldrig fruktat några små loppor!» När sedan de privata busslinjerna visat sin bärighet, då kommer SJ i efterhand och vill inlösa dem. — Man kan ju säga att det sätt, på vilket SJ skött buss-trafiken och där kommit i efterhand, inte utgör något särskilt värtaligt vittnesbörd om statsdriftens eventuella företräden.

Anslag till förvärv av billinjer.

Herr Lundqvist nämnde i sitt anförande, att det var förstatligandet av de enskilda järnvägarna som gjort att SJ nu fått hand om ett så stort antal busslinjer. Det enskilda järnvägsväsendet gick här i spetsen och visade vägen, och det var tack vare detta pionjärarbete från enskilt håll som SJ nu fått sin stora busstrafik.

Det finns inom SJ:s verksamhet så många områden som i dagens läge är eftersatta, att jag tycker att järnvägarna för ögonblicket borde koncentrera sig på att uppfylla mera närliggande krav än vad det här är fråga om.

Herr BERGH: Herr talman! Herr Ohlon har redan karakteriserat den kullerbytta herr andre vice talmannen råkade ut för. Jag kan därför fatta mig mycket kort och helt enkelt konstatera, att herr andre vice talmannen i sitt första inlägg talade för utskottets förslag, med den motiveringen, att landsbygdens behöriga intressen kunde tillgodoses endast därigenom att staten fick utvidga sin verksamhet, men sedan framhöll att han ingalunda motsätter sig enskild företagsamhet, vilket — såsom herr Ohlon allaredan påpekat — borde innebära att han skulle motsätta sig varje försök av SJ att komma över enskilda företag, som sköta trafiken tillfredsställande. Och ännu mindre borde han hjälpa SJ att konkurrera ihjäl dem. Det finns intet mer att tillägga i det sammanhanget.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr Bergh behöver inte anstränga sig för att ge mina anföranden en annan tydning än den uppenbart riktiga; de som varit inne i kammaren ha ju hört vad jag sagt, och dessutom kommer det att framgå av riksdagsprotokollet.

Mitt önskemål är inte att SJ ur rationaliseringssynpunkt skall överta upparbetade och lukrativa billinjer. Vad jag tänkt på är någonting helt annat, och för att belysa min inställning kan jag berätta om förhållandena i den trakt, där jag själv bor. Vi ha där, i två kom-

Anslag till förvärv av billinjer.

muner, bussförbindelse bara en gång i veckan, nämligen på lördagarna, och den fortgående avfolkningen har lett till att man ifrågasatt indragning också av denna enda bussförbindelse. Nu tycker jag att det bör vara en plikt — herr kommunikationsminister — att staten i syfte att motverka landsbygdens avfolkning söker hålla billinjer inom just sådana områden, där man vid enskild drift kan befara indragningar. Och om det syftet kan främjas genom att SJ får rationalisera sitt kommunikationsnät, tycker jag att herr Bergh borde kunna medge att utskottets föreliggande förslag går i stil med årets högermotion om åtgärder mot landsbygdens avfolkning.

Jag hade alltså förstått herr Bergh bättre, om han i sin reservation yrkat bifall till anslagsäskandet men sagt att han förutsatte, att SJ ordnade busslinjer på sådant sätt att landsbygdens avfolkning i någon mån kunde stoppas. Då hade han uppnått konsekvens med den motion högerpartiet väckt. Jag finner det däremot inte konsekvent att man vill beröva SJ möjligheterna att gripa in, där så kan vara önskvärt.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Herr Petrén hänvisade till riksdagsbeslutet om investeringsavgifterna och uttalade sin förvåning över att jag nu kunde vara med om att tillstyrka utvidgning av den statliga bussrörelsen, efter det att riksdagen genom beslutet om investeringsavgifter särskilt favoriserat de statliga företagen.

Jag vill då bara erinra om att jag ogillade den uppdelning, som skedde vid det beslutet, och att jag själv röstade på samma sätt som herr Petrén; skälen skall jag inte här gå närmare in på. Men jag kan inte förstå att det riksdagsbeslutet i och för sig skall hindra, att man nu i alla fall strävar att främja åtgärder, som syfta till bättre förhållanden ute i bygderna. För mig är detta önskemål det väsentliga. Däremot har jag inte den avlägsnaste tanke på någon sorts monopolistisk strävan i detta fall. Min erfarenhet efter många års verksamhet inom järnvägsstyrelsen är dock, att allmän-

heten sätter det största värde på att SJ övertar de privata busslinjerna i många fall, precis som när det gällde förstatligandet av de enskilda järnvägarna. Det skulle vara mycket intressant att genom någon sorts gallupundersökning få klarhet om hur meningarna ute i bygderna verkligen fördela sig när det gäller dessa frågor. Lika väl som jag förstår att de stora bilorganisationerna se detta övertagande med oblidla ögon, lika väl vet jag att många enskilda bussföretagare, när de på grund av ålder eller andra skäl inte kunna fortsätta med rörelsen, äro mycket glada över att de då få överlämna sina företag i SJ:s ägo i stället för till någon av sina privata konkurrenter. Det är ett påstående som jag bestämt vågar göra; jag har tillräckligt många belägg för det. Inte minst beror detta kanske därpå, att det — även om man får en annan uppfattning av uttalanden som här i kammaren gjorts — som regel råder ett utomordentligt gott förhållande och samarbete över huvud taget mellan SJ:s bilrörelse och den enskilda rörelsen ute på fältet. De enskilda företagen veta ju också, att om rörelsen överlämnas i statens ägo, är i varje fall personalen tillförsäkrad trygghet på ålderdomen genom den pensionering, som då automatiskt följer. Det är nu ju bara fråga om att SJ skall få en möjlighet att göra upp en sådan affär, vilken alltså alltid sker på frivillighetens väg. Här föreligger sannerligen inte något tvång. Det finns inte någon möjlighet för SJ att utöva några repressalier gentemot dem som inte skulle vilja överlåta.

Arrangemanget blir också till fördel för trafikanterna — det är min bestämda uppfattning. Det är ju inte bara viktigt, att det finns busslinjer liksom att det finns järnvägar, utan jag tror att alla här äro ense med mig om den uppfattningen, att det också spelar en mycket stor roll, hur trafiken är ordnad på dessa buss- och järnvägslinjer. Säkert ha vi alla fullkomligt klart för oss, att om ett företag gått eller går över i statens ägo, anser folk att man har rättighet att få trafikförhållandena ordnade på ett bättre sätt. Sta-

Anslag till förvärv av billinjer.

ten bör kunna tillgodose trafikbehovet bättre än ett enskilt företag, som skall leva på rörelsen endast på en viss linje, och det gäller ju oftast glest befolkade trakter, där naturligtvis trafikunderlaget är relativt svagt.

Herr Ohlon erinrade om hur illa statens järnvägar hade skött sig tidigare i detta avseende. Det är då ganska underligt att man återfinner herr Ohlon bland reservanterna, vilka ju klandra SJ för att detta företag i varje fall nu vill vidtaga åtgärder, som han anser borde ha börjat företagas för över tjugu år sedan. Jag delar helt herr Ohlons uppfattning om att SJ, när busstrafiken på sin tid började sätta in, inte handlade framsynt. Det är säkerligen väl känt att den man, som då stod i spetsen för SJ, hade den uppfattning herr Ohlon här så karakteristiskt återgivit, nämligen att det »stora SJ» inte på något sätt behövde oroa sig för en sådan enkel företeelse, som att en eller annan buss började synas ute i bygderna. Jag skall inte lasta honom, men jag konstaterar att det var många inom järnvägsledningen, som redan på den tiden ansågo, att en annan politik hade varit på sin plats redan från början. Men att nu lasta järnvägsstyrelsen för att den — om också sent — försöker åstadkomma bättre förhållanden, tycker jag inte är riktigt konsekvent.

Jag nöjer mig, herr talman, med vad jag nu sagt.

Herr ANDERSSON, GUSTAV EMIL: Herr talman! Jag har uppmärksamt lyssnat till den förda debatten och särskilt till de anföranden, som hållits av reservanterna, men jag har med bästa vilja där icke kunnat finna ett ord, som talar om förståelse för landsbygdens fattiga folk i de glest befolkade trakterna, för vilka busslinjerna ha stor betydelse. Folket på landsbygden har den uppfattningen, att man kan lita på att statens busslinjer bibehållas, även om rörelsen icke är lönande.

Jag bor själv i en mycket glest befolkad landsdel, långt ifrån större samhällen. Där fanns tidigare — det var

före kriget — en enskild busslinje med daglig trafik. Trafiken inskränktes sedan till tre dagar i veckan, två söckendagar och söndagen. På lördagen går bussen för övrigt på en synnerligen olämplig tid för folk, som vill komma till affärerna för att handla. Dessa stängas nämligen strax efter bussens ankomst till samhället. SJ har på en annan väg genom bygden en busslinje med trafik varje dag och på mycket lämpligare tid. Bussen går mot samhället tidigt på förmiddagen, då alla affärer äro öppna, och går därifrån på eftermiddagen, så att folk får god tid på sig att utträtta sina affärer. Denna busslinje går säkerligen inte med någon förtjänst, men den uppehålls i alla fall.

Jag har velat framföra dessa synpunkter, eftersom de herrar, som tala för reservationen, sett denna fråga helt ur stadsbons typiska synvinkel, utan att ha någon som helst livserfarenhet av hur det är att hela sitt liv ha bott på landsbygden med dess dåliga trafikförhållanden och sämre förhållanden i snart sagt alla avseenden. Då jag tillhör detta landsbygdens småfolk och hela mitt liv bott på landet, anser jag mig fullt berättigad att framföra dessa synpunkter såsom en protest mot reservanternas stadsintressen. När SJ nu på ett i många fall bättre sätt lyckats ordna trafikförhållandena på landsbygden kunna vi inte vara annat än tacksamma för detta.

När herr Ohlon talar om att det enskilda järnvägsväsendet gått i spetsen när det gäller busstrafiken, vill jag säga, att det var därför att man var så förutseende, men herr Ohlon har väl reda på att staten fått lösa in många enskilda järnvägar, därför att deras ekonomi varit så dålig. Om staten inte hade löst in dem, hade järnvägarna fått lov att läggas ned, med påföljd att trafikförhållandena på landsbygden hade blivit ännu sämre. Men detta bekymrar kanske inte göteborgaren herr Ohlon.

Jag har här givit uttryck för min uppfattning, och det är också den uppfattning, som är rådande bland landsbygdens folk. Vi reagera på landsbyg-

Anslag till förvärv av billinjer.

den mot att man inte vill ta hänsyn till de förhållanden, som där råda, utan ser på dessa frågor utifrån många gånger partitaktiska synpunkter.

Häri instämde herr *Andersson, Lars*.

Herr **BERGH** (kort genmäle): Herr talman! Den föregående ärade talaren har ansett sig böra rannsaka reservanternas hjärtan och njurar, och denna undersökning har, anser han, givit skäl för det generella påståendet, att reservanternas skulle sakna förståelse för de speciella kommunikationssvårigheter, som råda på landsbygden.

Jag skulle vilja rekommendera den ärade talaren att när snabbprotokollen äro tryckta, verkligen begrunda vad som är sagt från reservanternas sida. Det är framför allt två punkter, som jag skulle vilja be honom uppmärksamma.

Jag gav i mitt införande uttryck för att järnvägsstyrelsen, när det gäller buss- och biltrafiken, borde koncentrera ansträngningarna på att förbättra förhållandena för de glesbebyggda trakterna. För det andra har jag sagt, att järnvägsstyrelsen i sin inköpspolitik och sin politik över huvud taget borde akta sig för att konkurrera ihjäl tillfredsställande skötta enskilda företag.

Hur man från dessa, som jag betraktar det ganska väsentliga argument i debatten, kan komma till den slutsats, som herr Andersson gjorde, kan jag — för att citera herr andre vice talmannen — alldeles icke förstå. Jag håller emellertid inte för otroligt, att herr Andersson vid närmare besinnande skall finna, att hans generella omdöme nog inte var så särskilt välgrundat.

Herr **NORDENSON**: Herr talman! I egenskap av fullmäktig i järnvägsstyrelsen har jag haft anledning att diskutera föreliggande problem inom styrelsen. Problemet har varit föremål för mycket ingående överläggningar.

Vi ha från fullmäktiges sida starkt understrukit angelägenheten av att statens järnvägar inte skall bedriva någon

direkt expansiv politik och sträva efter att lägga under sig billinjer annat än i mera exceptionella fall, och jag tror jag vågar påstå att järnvägsledningen också följt de anvisningar, som vi givit.

Vad som förekommit är att det ganska ofta utbjuds billinjer till SJ vid sådana tillfällen, då det har blivit ändrade äganderättsförhållanden beträffande de enskilda företagen eller då dessa inte känt sig ha tillräckliga resurser att anskaffa nödvändiga medel eller inte orkat fullfölja sin uppgift. I den mån det då har visat sig att man genom inköp av en linje kunnat åstadkomma en förbättring av kommunikationsmedlen i trakten och en bättre samkörning, har SJ gått in för en inlösen. Man måste således vid bedömningen av denna fråga ha klart för sig att här icke — det vågar jag påstå — drivits någon expansionspolitik, utan att ett ingripande sker endast i sådana fall, då man anser att en rationalisering och en förbättring av förhållandena i den trakt, som det gäller, verkligen kan åstadkommas.

Det har också varit fråga om vilket belopp som i detta fall rimligen borde ställas till förfogande, men på grundval av den erfarenhet, som vunnits, har man ansett att ledningen borde ha ett belopp av denna storleksordning till sitt förfogande.

Jag tror således att farhågorna för att det skulle föreligga en strävan till monopolisering på detta område äro överdrivna, och jag tror att man verkligen kan tala om att vad som här föreslås går i riktning mot en rationalisering och mot ett skäligen förbättrande av kommunikationsförhållandena i de distrikt, som beröras.

Jag ber med hänsyn härtill, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **OHLON**: Herr talman! Herr Gustav Emil Andersson talade om partitaktik. »Varav hjärtat är fullt, därav talar munnen» — härmed må nog vara sagt. Men när herr Gustav Emil Andersson så starkt framhäver, att detta är en

landsbygdsfråga, vill jag återfalla på det där exemplet, när statens järnvägar övertog den lukrativa busslinjen från Göteborg till Onsalahalvön. När detta var gjort, drog statens järnvägar in hela busslinjen. Vad tror herr Gustav Emil Andersson landsbygdens befolkning i denna trakt sade vid det tillfället? Folk tvingades att åka på järnväg till Kungsbacka och så fara på en skraltig buss ned till halvön, och socknarna, som lågo väster om denna route, blevo utan sina förutvarande kommunikationer.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna momentet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställda antaga det förslag, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid förevarande punkt avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställda, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9 punkten 20, mom. III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställda och antages det förslag, som innefattas i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Gustav Emil*, begärde rösträkning, verkställdes

Ang. luftfartsfondens underskott.
nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 104;

Nej — 27.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkterna 21—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka m. m.;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kapitalinvesteringar inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. luftfartsfondens underskott.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1952/53 av underskottet för luftfartsfonden.

I detta utlåtande hade utskottet, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte för Luftfartsfonden å riksstaten för budgetåret 1952/53 upptaga ett underskott av 7 600 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Lundqvist*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **LUNDQVIST**: Herr talman! Den ekonomiska utveckling för luftfartsverkets vidkommande, som i detta utlåtande redovisas, är sådan att det finns

Ang. luftfartsfondens underskott.

anledning, förefaller det mig, att ägna litet närmare uppmärksamhet åt denna fråga.

Jag vill erinra om att luftfartsstyrelsen i sina petita hösten 1946 själv föreslog, att luftfartsfonden skulle från och med den 1 juli 1947 ombildas till en affärsverksfond och att luftfartsstyrelsen skulle bli ett affärsdrivande verk. Såsom skäl därför åberopade styrelsen, att målet för dess verksamhet borde vara, att luftfarten i princip skulle bära sina egna kostnader. Det förutsattes också, att full täckning för luftfartens kostnader skulle kunna erhållas inom de närmaste åren, sannolikt redan omkring år 1951. Därvid räknade luftfartsstyrelsen bl. a. med att en planerad höjning av flygplatstaxorna skulle komma att spela en viktig roll. Detta var alltså luftfartsstyrelsens egen profetia rörande utvecklingen.

Att denna förutsägelse ingalunda gått i uppfyllelse, är väl i dag uppenbart för alla. Och lika uppenbart är tyvärr, att utvecklingen tycks gå i alldeles motsatt riktning. Budgetåret 1949/50 uppvisade ett faktiskt underskott för luftfartsfonden på 5,8 miljoner kronor, budgetåret 1950/51 uppvisade ett underskott på 6,1 miljoner kronor och för innevarande budgetår beräknas underskottet uppgå till omkring 7,5 miljoner kronor. För nästa budgetår har departementschefen nu räknat med ett underskott av 7,6 miljoner kronor, vilket belopp emellertid, såsom utskottet också påpekat, med all sannolikhet inte kommer att räcka utan kommer att springa ytterligare i höjden som följd bl. a. av de lönekomensationer, vilka riksdagen förra onsdagen beslöt för statens befattningshavare.

Den fortgående försämringen av det ekonomiska utfallet, som man tydligen nu inom luftfartsverket räknar med, förefaller mig så mycket mer anmärkningsvärd, som riksdagen så sent som i fjol på förslag av ett enhälligt statsutskott underströk angelägenheten av att rationaliseringsarbetet inom detta verk planmässigt fullföljdes, och att därvid borde beaktas möjligheterna inte bara

att nedbringa verkets egna kostnader utan också att höja intäkterna. Det visar sig nu emellertid, om man studerar propositionen, att endast mycket obetydliga avgiftshöjningar vidtagits av Kungl. Maj:t på luftfartsstyrelsens förslag — avgiftsökningar, som ingalunda ens uppväga de för verket inträdda merkostnaderna.

Vidare uttalar luftfartsstyrelsen den uppfattningen tyvärr, att några mera avsevärda belopp icke längre kunna friställas genom ytterligare rationaliseringsåtgärder inom verket. Det är, herr talman, ganska pessimistiska uttalanden, och intrycket blir ju inte på något sätt gynnsammare, när luftfartsstyrelsen sedan också ifrågasätter, »huruvida tiden icke är inne att uppställa ett mera verklighetsbetonat och gripbart mål för luftfartsverkets ekonomiska politik», och i samband därmed anser det böra upptagas till prövning, huruvida luftfartsverket i sin helhet bör frångå det tidigare på styrelsens eget förslag tillkomna beslutet, att luftfartsverket skall vara ett affärsdrivande verk.

Det var väl inte just detta resultat, som riksdagen i fjol väntade sig av den erinran, som då gjordes i syfte att få till stånd en utveckling hän mot det mål, som luftfartsstyrelsen uppställde år 1946 för sitt ekonomiska handlande.

Huruvida man nu från luftfartsstyrelsens och Kungl. Maj:ts sida har gjort allt vad som rimligen kan göras i anledning av statsutskottets uttalande i fjol, är givetvis omöjligt för en utomstående att närmare bedöma. Emellertid måste det väl anses beklagligt, om detta affärs- och kommunikationsverk, i motsats till övriga verk av samma karaktär, även för framtiden skulle behöva föra en taxepolitik och skulle få rätt att föra en sådan taxepolitik, som icke tar hänsyn till verkets kostnader. Jag kan mycket väl förstå, att Sverige här inte kan alldeles isolerat handla som vi vilja. Jag kan förstå, att när det gäller flygplats- och andra serviceavgifter fordras det en viss kontakt mellan olika länder. Men jag har, herr talman, synnerligen svårt att förstå att det i dagens ekonomiska

Ang. luftfartsfondens underskott.

läge i världen kan finnas något enda land, vare sig i Europa eller någon annanstans, som kan anse det vara principiellt riktigt eller principiellt önskvärt, att det allmännas kostnader på detta område inte böra täckas av inflytande inkomster. Jag skulle därför vilja hemställa till regeringen och närmast till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet att ta initiativ för att få erforderlig kontakt i denna fråga med olika länder i syfte att åstadkomma en sådan successiv höjning av inkomsterna, att utgifterna i görligaste mån täckas. Det förhåller sig ju på det sättet, att man på luftfartens område genom olika världsorganisationer står i intim kontakt med andra länder. Och jag kan inte tänka mig att en direkt framstöt från svensk sida i den riktning, som jag här har antytt kan tas illa upp på annat håll. Den borde, så vitt jag förstår, i stället hälsas med tillfredsställelse. Jag kan i detta sammanhang kanske också få erinra om att det inte bara är här i Sverige järnvägstaxorna ha måst höjas på grund av ökade omkostnader o. s. v., utan detsamma är också förhållandet utomlands — i varje fall i de flesta länder.

Till det allmänna uttalande, som statsutskottet alltså här har gjort, har jag med dessa ord endast velat något närmare belysa, hurusom utvecklingen på detta område tyvärr har gått i en helt annan riktning än som tidigare förutspåts. Jag har därtill också velat särskilt peka på önskvärldheten av ett direkt initiativ från regeringens sida för att söka länka denna utveckling in på sundare linjer. Jag behöver väl inte säga, att avgiftsjusteringen givetvis måste ske successivt och i sådan takt, att flyget inte hämmas i sin utveckling. Jag tror emellertid att här kan ske en avvägning, som i det långa loppet blir till förmåga även för luftfarten som sådan. Målsättningen för den servicetjänst, som det här är fråga om bör, förefaller det mig, vara klar, och den skall man försöka att upprätthålla och inte, såsom luftfartsstyrelsen synes ha gjort, nu alldeles kasta om och liksom uppge hoppet

om att kunna bättra vad som hittills har brustit. Jag vädjar till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, då jag har nöjet att se honom här i kammaren, att välvilligt ta upp den tanke, som jag här har tillåtit mig framföra.

Jag har inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet ANDERSSON: Herr talmän! Jag vill bara med anledning av herr Lundqvists yttrande säga, att vi redan ha tagit de kontakter med andra länder, som han vill att vi skola ta. Frågan, i vad mån man skall belasta flygbolagen är för närvarande föremål för utredning och diskussion inom den internationella civila luftfartsorganisationen. Vi äro alldeles självklart här beroende av de internationella taxorna och kunna inte gärna tänka oss en taxesättning på våra flygplatser, som helt skiljer sig från de internationella taxorna. Vi följa dessa frågor noggrant, inte minst de rationaliseringsfrågor, som statsutskottet tidigare har skrivit om, och jag kan försäkra att om det finns någon möjlighet att på detta område ernå större bärighet, så tillvaratages den.

Herr ANDERSSON, KARL: Herr talmän! Då herr Lundqvist inte framställt något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, är det kanske inte anledning att ta upp någon större debatt i denna fråga. Läget för dagen är väl det, att vilken upfattning man än har om luftfartsverket och dess verksamhet, finns det inte någon annan möjlighet än att biträda Kungl. Maj:ts förslag att betala den presenterade räkningen.

Jag har ingenting att invända emot vad herr Lundqvist anförde. Tvärtom vill jag understryka hans synpunkter. Statsutskottet har vid upprepade tillfällen — år efter år — framhållit nödvändigheten av att få någon rätsida på det rådande tillståndet. Det är orimligt att det allmänna skall bära så stora kostnader för flyget. Men dessa erinringar ha

Ang. lönereglering för professorer m. fl.

tyvärr inte resulterat i någonting annat än att det allmännas utgifter för flyget ha ökat. Det är ett sorgligt faktum. Jag yttrade förra året här i kammaren att det förefaller som om luftfartsstyrelsens förluster öka i takt med flygets utveckling — ju flera trafikanter desto större utgifter. Det fanns ledamöter i kammaren som uppfattade detta som en paradox, men det är tyvärr inte annat än ren sanning. När flyget hade omkring 200 000 trafikanter, var luftfartsstyrelsens förlust 5 miljoner kronor. I dag när flyget har ökat sin verksamhet och har 300 000 trafikanter, är förlusten uppe i 7,5 miljoner. Det är alltså, utslaget per trafikant, 25 kronor som det allmänna får lägga ut för varje trafikant. Även om verksamheten ökar, blir det ingen minskning i detta belopp, ty förlustsiffran ökar i samma takt som verksamheten. Såvitt jag förstår måste det föreligga ett fel, som det är mycket angeläget att få avhjälpt.

Nu har luftfartsstyrelsen, som själv inte längre tror att det är möjligt att få någon rätsida på ekonomien, velat få till stånd en undersökning. Förmodligen ligger däri ett önskemål att slippa vara ett affärsdrivande verk, som endast redovisar förluster.

Departementschefen har inte haft någonting att erinra mot att frågan upp-tas till närmare övervägande, men han har inte ansett att det är skäl att sätta igång någon sakkunnigutredning. Jag skulle vilja säga, att när departementschefen tar upp denna fråga till närmare studium, bör man från olika utgångspunkter noga överväga, hur man skall få en gynnsammare lösning på denna fråga. Jag har svårt att förstå att staten, även när flyget utvecklar sig i en gynnsam riktning, ovillkorligen skall bära dessa ständigt ökade utgifter. Det kan ifrågasättas, om man inte rent av borde överväga, huruvida inte luftfartsstyrelsens verksamhet — såväl mark-tjänst som flygtjänst — borde överlämnas åt flygföretagen. Då kanske det bleve annat resultat. Jag tror att man får undersöka alla uppslag för att komma ifrån det tillstånd som här råder.

Det är nu, herr talman, som jag förut sade, ingenting annat att göra än att betala räkningen, och följaktligen får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtan-de hemställt.

Ang. lönereglering för professorer m. fl.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtan-de nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 12, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsproto-kollet över civilärenden för den 28 december 1951, föreslagit riksdagen att dels godkänna de allmänna riktlinjer för en löne- och pensionsreglering för profes-sorer och vissa andra akademiska lärare m. fl., som i propositionen förordats, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunde bli erforderliga vid löne- och pen-sionsregleringens genomförande.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att de lönetillägg ur Emily Wijks donationsfond, som för närvarande ut-gingo till innehavare av vissa professors-ämbeten vid Göteborgs högskola, skulle upphöra, i den mån befattningshavarna överginge å det nya avlöningssystemet.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft

dels en inom första kammaren av herr *Nerman* m. fl. väckt motion (I: 87);

dels en inom första kammaren av her-rar *Holmbäck* och *Herlitz* väckt motion (I: 194);

dels en inom första kammaren av herr *Holmbäck* väckt motion (I: 195);

dels ock en inom första kammaren av herr *Ohlön* väckt motion (I: 265), vari hemställdts, att riksdagen vid sitt beslut med anledning av förevarande proposi-tion icke måtte godkänna förslaget om att de från Emily Wijks fond utgående lönetilläggen till innehavarna av vissa

professorsämbeten vid Göteborgs högskola skulle upphöra, i den mån befattningshavarna överginge å det nya avlöningssystemet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 265, med bifall till motionen I: 87 samt med avslag å motionerna I: 194 och I: 195,

1) godkänna de allmänna riktlinjer för en löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl., som utskottet i utlåtandet förordat,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som kunde bli erforderliga vid löne- och pensionsregleringens genomförande.

Herr OHLON: Herr talman! Jag skall begagna tillfället att uttala min tacksamhet mot statsutskottet för att utskottet, om det också inte precis bifallit min motion rörande Emily Wijks donation till Göteborgs högskola, så i varje fall avgivit ett yttrande som i det väsentliga ansluter sig till andemeningen i motionen.

Det heter i slutet av utskottets skrivning på den här punkten, att utskottet såsom självklart förutsätter att Kungl. Maj:t, innan ändrade bestämmelser för donationsfonden utfärdas, bereder donatrix' efterlevande tillfälle att uttala sin mening. Emellertid är det inte enbart fråga om ett trekroppsproblem, där professorerna vid högskolan, staten och donatrix' arvingar äro de medspelare. Det finns en fjärde part i målet, nämligen högskolans styrelse, och jag förutsätter att Kungl. Maj:t kommer att ge högskolans styrelse tillfälle att yttra sig i frågan, innan Kungl. Maj:t utfärdar de slutliga bestämmelserna för avkastningen från Emily Wijks donationsfond.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Om forskning rörande sexualbrottslingar.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livs-förnödenheter;

nr 16, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser angående beskattning av periodiskt understöd samt om rätt att vid taxering till inkomstskatt åtnjuta avdrag för vissa studiekostnader;

nr 18, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om nöjesskatt; samt

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 28 maj 1943 (nr 259) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å vin.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om utredning rörande redovisning och revision för koncerner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om forskning rörande sexualbrottslingar.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion om planläggning av åtgärder för sexualbrottslingarnas behandling m. m.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen, med bifall till en inom andra kammaren väckt motion, nr 296, av fru *Gärde Widemar* och herr *Ståhl*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om planläggning och samordning av den forskning, som kunde anses lämplig och behövlig i syfte att bereda bättre möjligheter till behandling av sexualbrottslingar.

Reservation hade avgivits av herrarna *Hedlund* i Östersund, *Ahkvist*, *Olofsson*, *Herbert Hermansson*, *Olsson* i Mellerud,

Om forskning rörande sexualbrottslingar.

Johansson i Norrfors och *Landgren*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att förevarande motion, II: 296, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr AHLKVIST: Herr talman! Frågan om åtgärder för planläggning av sexualbrottslingarnas behandling har vid upprepade tillfällen varit föremål för överläggning här i kammaren, senast vid höstriksdagen 1951, alltså för cirka fyra månader sedan. Redan vid 1949 års riksdag motionerade samma ledamöter som nu om att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en utredning angående åtgärder för sexualbrottslingarnas behandling. Vid behandlingen av denna motion i utskottet framgick, att frågan redan var föremål för uppmärksamhet av så kvalificerade utredningar som straffrättskommittén och strafflagberedningen. Detta föranledde första lagutskottet att då avstyrka motionerna. Det avgavs emellertid i utskottet en reservation med yrkande om bifall till motionerna, vilken reservation bifölls av andra kammaren. Detta föranledde motionärerna att återkomma med samma motion vid förra årets riksdag men med något varierat yrkande. År 1951 var läget detsamma som 1949: straffrättskommittén och strafflagberedningen sysslade med dessa angelägenheter. Utskottet kunde följaktligen inte heller denna gång tillstyrka motionärernas yrkande. Utskottet föreslog däremot en annan utväg, nämligen att riksdagen skulle besluta att anhålla att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt statens medicinska forskningsråd att verka för en intensifiering och samordning av forskningen på detta område.

Vi voro i denna kammare tre ledamöter som anmälde reservation mot detta förslag, och vi yrkade här i kammaren avslag på utskottets hemställan. Herr Göransson och jag motiverade här detta avslagsyrkande med att det finns en mängd andra områden där vetenskaplig forskning är minst lika angelä-

gen som på detta område, kanske rent av ännu angelägnare. Vi ville för vår del inte ge denna speciella gren förtursrätt framför all annan angelägen vetenskaplig forskning. Vi erinrade vidare om att straffrättskommittén i sitt remissvar bland annat nämnt att den vetenskapliga forskningen i vårt land över huvud taget var starkt hämmad på grund av brist på såväl personella som ekonomiska resurser. Vi drogo den slutsatsen, att om man här verkligen ville åstadkomma någonting, kunde det lämpligen inte ske på annat sätt än att ökade resurser ställdes till den vetenskapliga forskningens förfogande. Vi slutade med att rekommendera motionärerna att, om de verkligen menade allvar med sin motion, verka för att ökade resurser ställdes till forskningens förfogande. Detta ha emellertid motionärerna icke observerat. Motionärerna säga nämligen i årets motion, att första kammaren biföll en vid utskottsutlåtandet 1951 fogad reservation. Denna reservation har icke varit föremål för behandling i första kammaren, det har här icke yrkats bifall till den, och den har följaktligen inte heller ställts under proposition.

När nu motionärerna äro så intresserade av detta ärende att de motionera år efter år, synes det mig som om deras intresse borde sträcka sig så långt, att de även följa med ärendets behandling i medkammaren. Annars får man lätt den föreställningen, att motionärerna äro mera intresserade för att motionera än att uppnå något resultat.

Utskottsmajoriteten hänvisar i sin motivering för yrkandet om bifall till motionen till vad som sades i utskottsutlåtandet 1951. Reservanterna kunna på samma sätt hänvisa till sin motivering vid höstriksdagen 1951. Det har inte inträffat någonting på detta område, sedan första kammaren för fyra månader sedan avslagit en liknande motion, och vi reservanter ha allijämten den mening, att denna forskningsgren icke kan anses vara av den storleksordningen att den bör beredas förtursrätt framför all annan vetenskaplig forsk-

Om forskning rörande sexualbrottslingar.

ning. Vi ha alltjämt den uppfattningen att om man vill åstadkomma någonting här, kan det endast ske genom att öka de resurser ställas till forskningens förfogande.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

I herr Ahlkvists yttrande instämde herrar *Branting, Krügel, Herbert Hermansson, Pettersson och Olofsson*.

Herr LINDBLOM: Herr talman! Såsom framgår av den redogörelse, som herr Ahlkvist lämnat här, liksom av det föreliggande betänkandet, har denna fråga varit föremål för behandling vid flera tillfällen, senast vid förra årets höstriksdag.

Jag är inte särdeles förtjust i att man nu kommer med en motion, som förra året blev avslagen. Nu har den emellertid kommit, och vi ha då att ta ställning till den i alla fall. Jag vill tillägga, att det tycks föreligga full enighet inom utskottet angående behovet av denna forskning; det har inte rått delade meningar därom vid något av de tillfällen, då ärendet varit föremål för behandling. Man kan följaktligen säga att på den punkten äro vi alla eniga. Det har emellertid varit någon tvekan om hur denna forskning skall ske och vilka som skola ha hand om den. Först trodde man att straffrättskommittén skulle syssla med detta spörsmål. Det visade sig sedan att så icke var fallet, och när ärendet var föremål för behandling förra året, tillkallade utskottet en del sakkunniga, vilket framgår av utskottsutlåtandet på s. 15.

Vid den diskussion, som då fördes i utskottet, kom man fram till den ståndpunkten att det vore lämpligt att överlämna denna fråga till statens medicinska forskningsråd som då skulle ha att samordna forskningen på detta område och komma fram med förslag hur denna forskning lämpligen skulle ordnas. Utskottets majoritet föreslog därför riksdagen att hänskjuta frågan till medicinska forskningsrådet.

Nu har frågan, som sagt, kommit tillbaka igen, och utskottet kommer här med en, jag kan säga, vidgad formulering, vari man visserligen vidhåller sin uppfattning att det lämpligaste vore att denna fråga hänskötes till statens medicinska forskningsråd, men att det kan tänkas att det finns andra vägar, varigenom detta enligt vår uppfattning mycket betydelsefulla spörsmål kan bringas under behandling. Utskottet har därför i år icke velat begränsa sig till rekommendationen, att denna fråga skulle hänskjutas till medicinska forskningsrådet, utan man har, såsom framgår av klämman, ansett att man i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att genom regeringens föranstaltande den planläggning och samordning av denna forskning, som kan anses lämplig och behöflig, kommer till stånd i syfte att bereda bättre möjligheter till behandling av sexualbrottslingar.

Med detta anser sig utskottet ha vidgat spörsmålet och möjligheterna att, för den händelse Kungl. Maj:t finner anledning därtill, anförtro detta ärende åt annat organ.

Reservanternas motiv för sitt avslagsyrkande förefaller mig närmast vara en konstruktion. Man är fullkomligt enig i fråga om angelägenheten av att forskning bedrives på detta område. Man har emellertid för det första en invändning att göra mot att denna forskning skall ges s. k. förtursrätt framför forskningen på andra områden, och för det andra anser man att det inte finns tillräckliga resurser till att bedriva denna forskning. Jag måste, vad det gäller det första motivet, säga att jag inte kan finna vad utskottets reserveringar ha för anledning att ta upp denna förtursfråga, eftersom i utskottsutlåtandet därom inte säges ett ord. Vi ha icke alls yttrat oss om i vilken ordning denna fråga skall behandlas i förhållande till andra frågor, utan vi ha föreslagit att Kungl. Maj:t får i uppdrag att så planlägga och samordna denna forskning, att man kommer fram till ett bättre resultat. Vad beträffar den andra motiveringen — den som gällde resurserna — är det ju som bekant så, att

Om forskning rörande sexualbrottslingar.

första lagutskottet icke har anledning att gå in på anslagsfrågor. De få behandlas i annat sammanhang, vilket emellertid inte hindrar att utskottet gör sina framställningar i de frågor, som det anser vara angelägna.

Herr Ahlkvist talar här om storleksordningen. Det är väl emellertid ganska svårt för oss att avgöra i vilket storleksförhållande den ena och andra frågan på det medicinska och rättsliga forskningsområdet stå i förhållande till varandra. Den saken ha vi i utskottet icke ansett oss kunna gå in på, utan vi ha ansett att detta bör bli något som Kungl. Maj:t får avgöra.

Med hänsyn till den starka opinion, som finns hos föräldrar och målsmän, och till den stora fara sexualbrottslingarna utgöra för barn och ungdom, synes det mig vara klokt, om kammarens ledamöter i detta ärende följde utskottets linje. Vi böra åtminstone kunna ådaga-lägga en god vilja. Att ställa sig negativ till denna fråga, är ägnat att inge allmänheten ett dåligt intryck. Hur snart man kan komma fram till ett effektivt resultat genom att följa utskottet, kan givetvis ingen förutse. Men ett är klart: man kan inte snabbare komma fram till målet genom att följa reservanternas linje.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr AHLKVIST: Herr talman! Om herr Lindblom inte kan fatta reservanternas motivering för deras avslagsyrkande, kan jag inte hjälpa det. När emellertid herr Lindblom säger, att reservanternas slå in öppna dörrar, då de tala om förtursrätten, kan jag inte tolka detta på annat sätt än att utskottets talesman inte riktigt vet, vad han talar om. Det förhåller sig nämligen så, att vetenskaplig forskning förekommer på en mängd områden och bland annat på detta. I fjolårets debatt erinrade herr Göransson om att det var ändå angelägnare att forska om orsakerna till alkoholismen. Jag kan nämna en annan angelägen vetenskaplig forskning, nämligen

då det gäller cancersjukdomar och reumatiska sjukdomar. Man kan fortsätta på det sättet att peka på en mängd sådana vetenskapliga områden, där forskning pågår och där det är angeläget att forskningen intensifieras.

Vad vill nu utskottets majoritet? Jo, att riksdagen och Kungl. Maj:t skola ålägga statens medicinska forskningsråd att intensifiera forskningen på detta område men inte säga någonting om alla övriga angelägna områden. Kan detta tolkas på annat sätt än att utskottets majoritet vill att just detta område skall beredas förtursrätt? Jag har i varje fall inte kunnat tolka det på annat sätt.

Sedan vill jag i detta sammanhang också tillägga, att jag mycket starkt ifrågasätter, om regering och riksdag över huvud taget kunna ge den medicinska vetenskapen några anvisningar om på vilka områden det skall forskas. Så sker visserligen i diktaturstaterna, exempelvis i vårt stora grannland i öster, där den politiska ledningen ålägger vetenskapen att forska på vissa områden, men jag vill inte rekommendera den svenska riksdagen att gå in på den linjen.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

I detta anförande instämde herr *Herlitz*.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON: Herr talman! Jag har inte mycket att tillägga i denna debatt utöver vad utskottet anfört i sitt utlåtande. Jag skall inte lägga mig i sitt utlåtande. Jag skall inte lägga mig i herr Ahlkvists och herr Lindbloms diskussion om huruvida vi ha önskat förtursrätt i fråga om denna forskning. Jag vill bara säga, att det ha vi faktiskt inte gjort. När det gäller de vidgade forskningsuppgifter, som herr Ahlkvist talar om, har första lagutskottet inte varit i tillfälle att ta ställning till dem.

Jag vill emellertid bara påpeka de rent allmänmänskliga synpunkterna på denna fråga, sådant som vi höra dagligen och stundligen runtomkring oss och kanske måste ta ställning till. Rent psykologiskt tror jag att det är mycket vik-

Om forskning rörande sexualbrottslingar.

tigt att något göres på detta område. Här gå föräldrar i ängslan för sina barn. Det är ofta en alldeles överdriven ängslan, vill jag säga, men de ängslas ändå för vad som kan hända barnen på lek- och idrottsplatser och i parker eller var än barn och ungdom hålla till. Så läser man dessutom i tidningarna under stora rubriker om sådana brott, och det är sannerligen inte heller ägnat att dämpa oron.

I en morgontidning i dag läste jag om en 22-årig yngling, som efter att ha avtjänat ett ganska långvarigt straff för en sådan förbrytelse, strax efter frigivningen begick ett nytt likadant brott, varefter han dömdes till internering i minst tre år — det var dock fråga om en 22-åring. Sådant uppammar skräck hos föräldrar och målsmän, och det har gått så långt, att en vuxen man knappast vågar visa vänlighet mot ett barn därför att han då kan bli betraktad som »ful gubbe», och det kan inte vara nyttigt för barn, att på detta sätt bli skrämnda nästan för varje man, som visar dem en vänlighet.

Man kan också fråga sig: Vad tjänar det till att bura in en sådan där yngling, när han, såsom i det nyss relaterade fallet, kort tid efter sin frigivning upprepar samma brott, som renderat honom ett föregående straff och som nu renderar honom en internering på minst tre år? Om han kommer ut efter dessa tre år, vad sker då? Jo, antagligen återfaller han i ett liknande brott. I det nyssnämnda fallet gällde det ju som sagt en 22-årig yngling, som nu under avsevärd tid berövas sin frihet och dras undan produktionen, till skada både för sig själv och andra. Att straffet skulle vara till någon nytta för honom, drar jag i starkt tvivelsmål. Det är inte heller till nytta för de unga, mot vilka han redan har begått brott, eller för den, mot vilken han kanske senare kommer att begå brott. Är det under sådana förhållanden så underligt, om människor fråga sig: Vad tjänar en sådan behandling egentligen till?

När man från reservanternas sida här talar om andra, viktigare forskningsupp-

gifter så hyser jag — jag skall dock inte säga att jag tror det — en stilla undran, om inte detta har en anstrykning av ett de obotfärdigas förhinder. Det är ändå så, herr talman, att man kan det ena göra och det andra icke låta, och nog borde det väl finnas möjligheter att få fram så mycket pengar och personella resurser som erfordras för att skapa den, låt oss säga, inre beredskap, som enligt min mening är ytterst betydelsefull både ur de ungas och de människors synpunkt, som ha att dras med sina abnorma böjelser.

Eftersom jag, herr talman, tror att ett initiativ från riksdagen i denna fråga skulle verksamt bidra till att dämpa ned den ofta rent panikartade oro, som inte minst i storstäderna gör sig gällande i fråga om dessa ting, ber även jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LINDBLOM: Herr talman! Jag är förvånad över herr Ahlkvists senaste yttrande. Jag har inte alls förklarat att jag inte förstår reservanternas yttrande, utan jag har återgivit detta fullkomligt riktigt. Det kan ju inte vara annorlunda än vad jag nyss nämnde, att de invändningar, som de ha gjort, finnas angivna i deras yttrande. Då kan jag inte fatta hur man kan komma med det påståendet, att jag inte förstått det, när jag återgivit just vad de ha uttalat.

Sedan sade herr Ahlqvist, att vi i riksdagen skulle besluta om vilken linje forskningen skall bedrivas på här i vårt land och att detta skulle smaka något av diktatur. Jag ber herr Ahlqvist vara vänlig att läsa utskottets utlåtande. Han har tydligen inte gjort det, ty där begäres det att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om planläggning och samordning av den forskning som kan anses lämplig och behövlig i detta syfte. Har då inte herr Ahlqvist förtroende för Kungl. Maj:t och Kungl. Maj:ts omdöme, eftersom det skulle vara så farligt att vända sig till Kungl. Maj:t för den planläggning och prövning av detta

Om forskning rörande sexualbrottslingar.

spörsmål, som kan vara påkallad? Det synes mig vara en rätt egendomlig tolkning, när det står här i utskottets utlåtande att »den omständigheten att det på andra områden kan finnas lika angelägna forskningsuppgifter bör ej föranleda till att man avstår från att nu vidtagna åtgärder på här ifrågavarande område». Om den saken ha vi varit ense allesamman. Inte någon gång vid behandlingen av denna fråga har jag hört att man inte varit ense om att åtgärder borde vidtagas på detta område. Följaktligen är det endast i fråga om tiden, sättet och pengarna uppfattningarna skilja sig. Då tycker jag att vi äro så pass eniga i frågan, att det kan vara ganska egalt, även för reservanterna, om de följa utskottets linje, eftersom det enligt den uppdrages åt Kungl. Maj:t att avgöra, hur denna forskning skall planläggas för att den på bästa sätt skall leda till resultat.

Herr HERLITZ: Herr talman! Jag har redan gett till känna min mening genom att jag instämde i det yttrande, som herr Ahlkvist här hade. Men sedan jag hört fru Sjöström-Bengtssons anförande, känner jag ett behov av att ta ståndpunkt inte bara på det kortfattade sättet, utan också genom att säga något om de motiv, som fru Sjöström-Bengtsson särskilt anförde för ett bifall till motionen.

Jag förstår ju utomordentligt väl den våg av oro, som går genom landet med hänsyn till det ökade antalet sexualbrott, och jag förstår mycket väl den önskan man känner, att vetenskapen måtte gripa in för att reda ut dessa förhållanden, förklara deras orsaker, få ett grepp om dessa människor och därigenom råda bot på detta samhällsönd. Men jag skulle vilja säga: Det är förfärligt ovisst — låt oss komma ihåg det — vad vetenskapen på ett sådant område, som över huvud då det gäller att utröna brottslighetens orsaker och sätten för dess bekämpande, kan åstadkomma. Jag är ju fullkomligt främmande för detta forskningsområde, men det står klart för mig att det är ett oerhört komplicerat,

omfattande och svårlöst problem och vilka möjligheter vi ha att komma till rätta med det framstår för mig som mycket ovisst. Men alldeles tydligt är det också för mig, att om man skall komma till rätta med ett sådant problem, fordras det att det finns vetenskapsmän, som efter vetenskapens allmänna levnadsregler själva äro gripna av problemet och av en inre drift föranledas att ta itu med det. Om det inte finns sådana, om viljan saknas, om det sålunda gäller för ett forskningsråd eller för en annan statlig myndighet att så att säga leta fram några personer som kunna vara villiga att ta itu med saken, då ökas osäkerheten och ovissheten om huruvida några värdefulla resultat kunna nås.

Herr talman! Med instämmande i de avgörande synpunkter som herr Ahlkvist har anført och som jag inte skall upprepa har jag sålunda bara velat lägga till en stillsam varning för att fästa alltför överdrivna förväntningar vid vad en på detta sätt igångsatt forskning kan åstadkomma.

Herr AHLKVIST: Herr talman! Herr Lindblom försökte göra gällande, att utskottsmajoritetens hemställen inte på något sätt skulle innebära att annan forskning behövde eftersättas. Jag vet inte hur utskottsmajoriteten i så fall tänkt sig saken. Man säger här ensidigt, att Kungl. Maj:t skall ägna denna fråga uppmärksamhet och sörja för att forskningen på detta område intensifieras, men man säger ingenting om vad straffrättskommittén uttalar om de begränsade resurserna, och man rekommenderar inte Kungl. Maj:t att ställa några ökade resurser till förfogande. Tänker sig då utskottsmajoriteten att forskningen skall utvidgas på ett område inom ramen för de befintliga resurserna, utan att ett annat område skall bli lidande?

Sedan frågar herr Lindblom mig, om jag inte har så stort förtroende för Kungl. Maj:t, att jag skulle kunna låta Kungl. Maj:t avgöra detta. Jag vill säga herr Lindblom hur stort förtroende jag har för Kungl. Maj:t. Jag nämnde i de-

batten för fyra månader sedan, att om utskottsmajoriteten vinner, kan ettdera av två ting inträffa: antingen blir det hela ett slag i luften därför att Kungl. Maj:t inte följer riksdagens uttalade önskan och ger vetenskapen detta åläggande, eller också kommer forskningen till stånd på bekostnad av någon annan gagnelig forskning. Som svar på herr Lindbloms direkta fråga skulle jag närmast vilja säga, att min tro är att det blir ett slag i luften. Jag tror inte att Kungl. Maj:t skulle vilja följa utskottsmajoriteten och ge vetenskapsmännen sådana direktiv som här förutsätts.

Herr LODENIUS: Herr talman! Jag begärde närmast ordet därför att herr Herlitz nämnde, att man inte fick sätta alltför stor tilltro — om jag fattar honom rätt — till att forskningen här skulle kunna komma så långt. Såsom påpekades förra året, när en liknande motion behandlades — det har sagts i dag också — finns det dock enskilda forskare som arbeta på detta område. Förra årets utskottsmajoritet menade, att den forskning som redan bedrevs av enskilda skulle kunna samordnas på annat sätt, och det föreslogs, att detta skulle ske genom statens medicinska forskningsråd. Vid det tillfället förra året hörde vi i utskottet experter i frågan, och det var kanske närmast på grund av deras uttalanden, som utskottsmajoriteten då kom att stanna för statens medicinska forskningsråd. Trots att vi fortfarande mena, att den vägen vore den riktiga, har ju utskottsmajoriteten i år inte velat föreslå riksdagen att binda Kungl. Maj:t på detta sätt, utan hemställt att Kungl. Maj:t får avgöra saken. Kungl. Maj:t får då fria händer, om Kungl. Maj:t över huvud taget anser det lämpligt och behövt att göra någonting åt denna forskningsverksamhet, att göra det på sätt Kungl. Maj:t finner lämpligt.

Sedan vill jag säga, att det naturligtvis är en bedömningsfråga, vilken väg man skall gå och huruvida man över huvud taget skall göra någonting. Men

Om forskning rörande sexualbrottslingar.

eftersom reservanterna här ha starkt understrukit behovet — de referera med instämmande straffrättskommittens uttalande år 1951 — förvånar det mig något, att reservanterna sedan bara lämna hela frågan åt dess öde. Det är klart, att om man för fram denna fråga, det kan förefalla som om annan forskning, vilken kanske såsom reservanterna säga är lika viktig — jag vill gärna erkänna, att det finns sådana forskningsuppgifter — skjutes åt sidan. Men här är det ju dock en speciell fråga, som första lagutskottet haft att bedöma. Utskottet har inte haft anledning att för närvarande ta ställning till några andra forskningsuppgifter än just denna, och då förefaller det mig att man ger denna forskning en stöt framåt, om man biträder utskottets förslag. Går man på reservanternas linje, har man visserligen sagt, att det är angeläget att denna fråga utredes, men eftersom man tror att det inte finns några ekonomiska resurser härför, lämnar man saken åt dess öde. Jag tror inte att det är den rätta vägen, herr talman, och det är framför allt därför som jag har gått på utskottsmajoritetens linje i år liksom förra året. Man kan, som sagt, i alla fall ge frågan en stöt framåt, om det överlämnas åt Kungl. Maj:t att bedöma saken och vidta de åtgärder som kunna befinnas lämpliga.

Sedan förhåller det sig så — det har kanske sagts förut här i kammaren, fastän jag inte uppmärksammat det — att när samma sak varit uppe tidigare två gånger, har andra kammaren båda gångerna gått på den positiva linje, som utskottsmajoriteten i år föreslår.

Jag anser därför, herr talman, att ganska goda skäl tala för den linje som utskottet här föreslår, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr CASSEL: Herr talman! Jag vill bara anmäla att jag inte var med i utskottet när frågan behandlades, men hade jag haft tillfälle att delta, hade jag anslutit mig till utskottsmajoriteten. Det gäller här en sådan angelägen forsk-

Om forskning rörande sexualbrottslingar.

ningsuppgift, att vi måste söka få fram den.

Det är uppenbart att första lagutskottet inte kan sitta och välja mellan alla medicinska arbetsuppgifter som finnas och säga: Denna är viktigare än någon annan. Men vi måste få upp den här saken på listan över de viktiga uppgifterna. Det är naivt och orimligt att hålla på och kämpa mot sexualbrottsligheten med hjälp av långa frihetsstraff, utan att vi veta vad det är för människor som vi straffa och utan att vi veta vilka betingelser som ligga bakom deras egendomliga beteende. Man måste ju ta reda på vad det är fråga om för folk och hur man lämpligen skall kunna behandla dessa personer för att de inte skola råka ut för den olyckan att begå sådana här brott. Skall man komma till rätta med detta, måste man koppla in både den medicinska, den psykiatriska och den psykologiska vetenskapen i en samordnad forskning. Jag förstår naturligtvis att det är en svår uppgift och att man, som professor Herlitz nyss sade, kanske inte kan vänta sig att på så förfärligt kort tid få fram storartade resultat, men så mycket större skäl är det väl, herr talman, att man sätter i gång den forskningen så fort som möjligt och inte trampar vidare i de gamla fotspåren. Sådant är inte ägnat att inge något som helst förtroende.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ENGLUND: Här föreligger en frågeställning som kan antas komma igen åtskilliga gånger under de närmaste åren. Det är nämligen så att när man börjar grunda över möjligheterna att genomföra en lagstiftning för att förebygga vissa samhälleliga missförhållanden, kommer man till slut fram till att det grundläggande orsaksförhållandet bakom valet av medel icke är tillräckligt utforskat. Det finns säkert många kommittéer som ha sysslat med olika spörsmål, vilka riksdagen har hemställt att få utreda, som gjort denna erfarenhet. Men de ha kanske också gjort en annan erfarenhet, i varje fall har jag fått

göra den, nämligen att när man sedan vill förnä vetenskapsmän att bedriva dessa forskningar, så avvisa de dem gärna under hänvisning till att de vilja välja sina forskningsuppgifter själva. Vi ha under de senare åren varit mycket generösa mot universiteten, men denna generositet ger ju inte det utbyte vi skulle önska, om de forskningsuppgifter som vi finna alldeles särskilt trängande inte bli föremål för dessa vetenskapsmäns intresse och arbetsvilja. Det finns många områden, exempelvis inom naturvetenskapen, där det är angeläget att statsmakterna inte hindra vetenskapsmännens rörelsefrihet. De mest abstrakta frågeställningar ha efter hand kunnat ge ett mycket stort praktiskt utbyte. Ett exempel därpå är ju den trådlösa telegrafien och radion, där de grundläggande undersökningarna tillkommo utan något praktiskt syfte. Men jag skulle tro att när det gäller det utomordentligt komplicerade samhälleliga området, där fältet är så vitt att det kan dröja en oöverskådlig tid innan det blir verklig kontakt mellan de allmänna vetenskapliga frågeställningarna och de speciella problem som samhället önskar få utredda, då är det angeläget att samhället påkallar målforskning, och det är det, motionärerna ha gjort i detta fall. Jag tycker i motsats mot professor Herlitz att det är angeläget att riksdagen här ger sin vilja till känna. Jag tror också att genom den konkretion, som den vetenskapliga frågeställningen om brottet får i och med att den anknyts till en viss bestämd brottsgrupp med dess speciella omständigheter i miljön, sannolikheten för att man snabbt skall komma fram till ett visst resultat kommer att öka. Professorn i straffrätt vid Stockholms högskola skrev för någon tid sedan en uppsats i en festskrift för presidenten Schlyter. Där uttryckte han det bestämda önskemålet, att vi skulle få orsaksforskning på brottets område, anknuten till vissa särskilda brott. Det står således, professor Herlitz, i god överensstämmelse med de grundsynpunkter som professor Agge — företrädaren för detta ämne vid högskolan — fram-

Om forskning rörande sexualbrottslingar.

lagt i denna skrift, om vi nu hemställa hos Kungl. Maj:t att få just denna speciella brottsgrupp särskild undersökt.

Herr talman! Jag ber att få instämma med utskottet i detta fall och yrka bifall till dess hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan godkänna den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ahlkvist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och godkännes den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 69.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännangivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om nedsätt-

ning av socialförsäkringsbolagens bidrag till bestridande av omkostnaderna för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om utredning i syfte att åstadkomma likformiga betygsbeteckningar vid de nordiska ländernas skolor; samt

nr 4, i anledning av väckt motion om utsträckning av giltighetstiden för tur och returbiljetter å järnväg.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 75, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans ställföreträdare; samt

nr 78, angående val av riksdagens militieombudsman och hans ställföreträdare;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 76, för revisionssekreteraren Folke Rudewall att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 77, för lagmannen Tor Alfred Bexelius att vara riksdagens justitieombudsmans ställföreträdare;

nr 79, för rådmannen Erik Anton Wilhelmsson att vara riksdagens militieombudsman; och

nr 80, för hovrättsrådet Karl Hugo Henkow att vara riksdagens militieombudsmans ställföreträdare.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädde barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

nr 95, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser angående beskattning av periodiskt understöd samt om rätt att vid taxering till inkomstskatt åtnjuta avdrag för vissa studiekostnader;

nr 96, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om nöjesskatt; samt

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 28 maj 1943 (nr 259) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å vin.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad får härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 20 t. o. m. 24 mars 1952 för deltagande i sammanträde i Paris med Europarådets allmänna kommitté.

Stockholm den 19 mars 1952.

Bengt Elmgren.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 385, av herrar *Ohlon* och *Petrén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m.;

nr 386, av herr *Petrén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303); och

nr 387, av herr *Jansson, Fridolf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 18 mars 1952.

Beviljades kanslisten hos kammaren Hans Karlgren begärd tjänstledighet tills vidare under återstoden av innevarande vårsession för uppehållande av ett förordnande såsom vikarierande stenograf hos andra kammaren; och antogs till vikarie å Karlgrens kanslistbefattning under tiden för tjänstledigheten Göte Schenning.

År och dag som ovan.

In fidem

G. H. Berggren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.22 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.